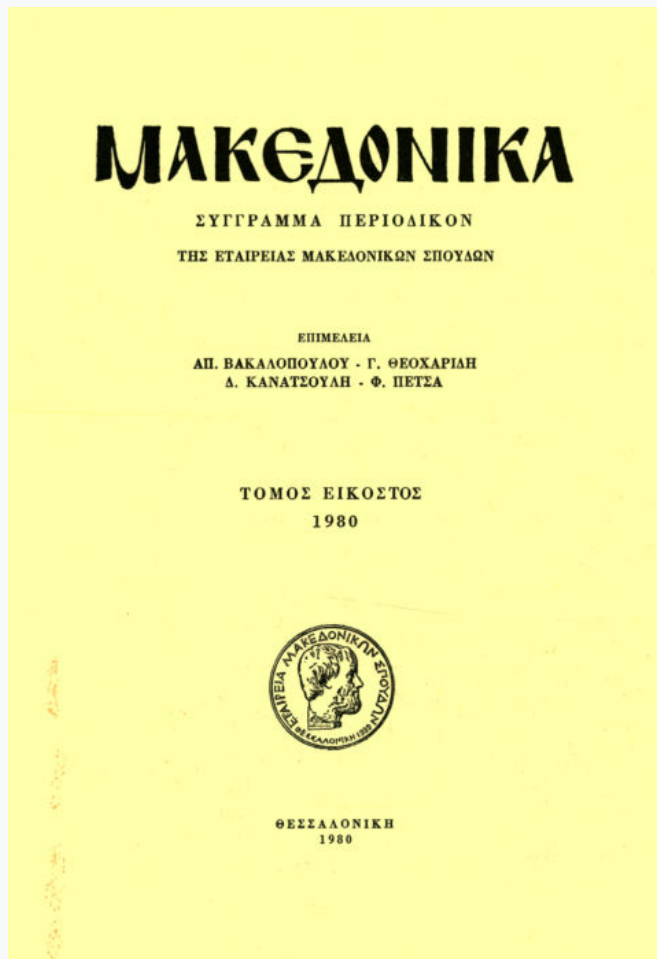

Μακεδονικά

Τόμ. 20, Αρ. 1 (1980)

Το τοπωνυμικό της Σαμαρίνας Γρεβενών

Κωνσταντίνος Δ. Ντίνας

doi: [10.12681/makedonika.410](https://doi.org/10.12681/makedonika.410)

Copyright © 2014, Κωνσταντίνος Δ. Ντίνας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ντίνας Κ. Δ. (1980). Το τοπωνυμικό της Σαμαρίνας Γρεβενών. *Μακεδονικά*, 20(1), 307–342.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.410>

ΤΟ ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟ ΤΗΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

Ἡ Σαμαρίνα, κωμόπολη τοῦ νομοῦ Γρεβενῶν, βρίσκεται πενήντα χιλιόμετρα περίπου δυτικά τῆς ὁμόνυμης πρωτεύουσας τοῦ νομοῦ. Χτισμένη στους πρόποδες τοῦ Σμόλικα καὶ σὲ ὑψόμετρο 1.650 μέτρων δὲν ἔχει μόνιμο πληθυσμὸ ἐξαιτίας τοῦ κλίματός της. Τὸ ἴδιο συνέβαινε καὶ παλιότερα, μὴν πού τότε—πρὶν τριάντα-σαράντα χρόνια — ἀρκετὲς οἰκογένειες περνοῦσαν καὶ τὸ χειμῶνα τους στὸ χωριό.

Βασικὴ ἀπασχόληση τῶν κατοίκων ἦταν καὶ εἶναι ἡ κτηνοτροφία. Ἄπὸ τὸ Μάιο ὡς τὸν Ὀκτώβριο οἱ κτηνοτρόφοι ἀνεβαίνουν μὲ τὰ κοπάδια τους στὸ χωριό, ἐνῶ τὸ χειμῶνα κατεβαίνουν στὴ Θεσσαλία καὶ τὰ πεδινὰ τῆς Μακεδονίας. Παράλληλα ὁμως μὲ τὴν κτηνοτροφία, οἱ Σαμαριναῖοι ἀσχολήθηκαν μὲ ἀρκετὴ μάλιστα ἐπιτυχία καὶ μὲ τὸ ἐμπόριο. Οἱ ἔμποροι ὀργανωμένοι σὲ караβάνια πού συχνὰ ἔφταναν τὰ 100-200 ζῶα, ταξίδευαν σὲ ὄλες σχεδὸν τὶς γῶρες τῆς κεντρικῆς καὶ ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα πού ἀσκούσαν οἱ Σαμαριναῖοι διαφωτιστικὴ εἶναι ἡ πληροφορία τοῦ Χρ. Ἐνισλείδη¹ ὅτι «οἱ κάτοικοι τῆς Σαμαρίνης ἐφημίζοντο παλαιότερον διὰ τὴν ἐπιτηδεϊότητά των εἰς τὴν κατασκευὴν μαχαιρῶν. Ἦσαν ἀριστοὶ μαχαιροποιοί. Περίφημα ἦσαν τὰ γαταγάνια τῆς Σαμαρίνης».

Τὸ χωριό, ὅπως ἐμφανίζεται σήμερα, προέρχεται ἀπὸ συνοικισμὸ 3-4 χωριῶν πού βρίσκονταν περιφερικὰ τοῦ σημερινοῦ. Σὲ χάρτη τοῦ 1560 ἀναφέρεται σὰν Santa Marina de Praetoria². Οἱ A. J. B. Wace καὶ M. S. Thompson³ δίνουν τὴν πληροφορία, πού τὴν βασίζουν στὴν προφορικὴ τοπικὴ παράδοση, ὅτι τὸ χωριὸ χτίστηκε τὸ 15 ἢ 16 αἰῶνα. Οἱ περιηγητὲς Leake καὶ Rouqueville ἀναφέρουν ὅτι τὸ 18 αἰ. ἡ Σαμαρίνα ἄκμαζε καὶ εἶχαν χτιστεῖ οἱ ἐκκλησιᾶς της.

Ἐχθρικὲς ἐπαφὲς μὲ τοὺς Ἀλβανοὺς εἶχαν οἱ Σαμαριναῖοι ἤδη ἀπὸ τὸ

1. Χ ρ. Ἐ ν ι σ λ ε ἰ δ η, Ἡ Πίνδος καὶ τὰ χωρία της Σπήλαιον-Γρεβενά-Σαμαρίνα, Ἀθήναι 1951, σ. 93.

2. Γιά περισσότερες πληροφορίες βλ. Θ. Κ. Σ α ρ α ν τ η, Ἡ Δυτικὴ Μακεδονία εἰς τοὺς χάρτας ἀπὸ τοῦ ΙΕ'-ΙΗ' αἰῶνος («Ἡμερολόγιον Δυτικῆς Μακεδονίας»), Κοζάνη 1961, 11, σ. 29).

3. A. J. B. W a c e - M. S. T h o m p s o n, The Nomads of the Balkans, London 1914, σ. 144 κ.έ.

18-19 αϊ. τότε αναδείχτηκε ήρωας ο Γιάνι al Preftu (Γιάννης Πρίφτης) «ό Γιάννης του παπᾶ». Τὴν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἄλῃ πασᾶ καὶ παρόλο ποῦ αὐτὸς τοὺς φερόταν ἀρκετὰ καλά, οἱ Σαμαριναῖοι σὲ κάθε εὐκαιρία ξεσηκώνονταν γιὰ νὰ ἀποχτήσουν τὴν ἐλευθερία τους καὶ ἐπαίρναν μέρος σὲ δολὰ τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τῆς περιοχῆς τους.

Μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Μοσχόπολης ἀπὸ τοὺς Τούρκους, οἱ Σαμαριναῖοι (γύρω στὶς 15.000 ψυχὲς τότε) ἄρχισαν νὰ μεταναστεύουν. Ἔτσι πολλοὶ ἐγκαταστάθηκαν στὴ Σιάτιστα: ἄλλοι — 150-200 οἰκογένειες — στὴ Νάουσα, ὅπου καὶ ξέχασαν τὴ γλώσσα τους. Μερικοὶ κατευθύνθηκαν πρὸς τὴν Κατερίνη καὶ τὰ Πιέρια, ὅπου ἀναμείχτηκαν μὲ τοὺς ἐκεῖ Ἀβδελιώτες καὶ Περιβολιώτες. Παρόλα αὐτὰ τὸ 1877 τὸ χωριὸ ἔχει 200 σπίτια καὶ τὰ γιδοπρόβατὰ τὸ ξεπερνοῦν τὶς 80.000.

Γειτονικὰ πρὸς τὴ Σαμαρίνα χωριά εἶναι ἡ Σμίξη (Zmíxe), οἱ Φιλίππαιοι (Filki), καὶ τὸ Δοτσικὸ (Dúska) τοῦ νομοῦ Γρεβενῶν, ὁ Πεντάλοφος (Žurápe), ὁ Βυθὸς (Dol) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, τὸ Ἐπταχώρι (Brúbisca) καὶ ἡ Ζούζουλη (Žúzule) τοῦ νομοῦ Καστοριάς, τὸ Δίστρατο (Briáza), τὰ Ἄρματα (Armáta), ἡ Ἁγία Παρασκευὴ Κονίτσης (Kirásuva) καὶ ἡ Φούρκα (Fúrka) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων (βλ. χάρτη 1 καὶ 2).

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ Σαμαρίνα γνωρίζει καινούργια ἄνθηση καθὼς χτίζονται συνεχῶς καινούργια σπίτια καὶ ἀναπτύσσεται τουριστικά. Σ' αὐτὸ συμβάλλουν καὶ οἱ σύλλογοι Σαμαριναίων ὅλης τῆς χώρας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ συλλογὴ καὶ μελέτῃ τῶν τοπωνυμίων τῆς Σαμαρίνας παρουσιάζει ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον ἀπ' τὴ μιὰ μεριά γιὰ τὴν ἰδιομορφία ὡς πρὸς τὴν προέλευση καὶ τὸ σχηματισμὸ τους καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη γιὰ τὸ ποικιλόμορφο γλωσσικὸ ὕλικὸ ποῦ προσφέρουν.

Τὸ γλωσσικὸ ὕλικὸ αὐτῆς τῆς ἐργασίας συγκεντρώθηκε μετὰ ἀπὸ προσωπικὴ ἐπαφὴ μὲ γέρους κατὰ προτίμηση Σαμαριναίους καὶ κυρίως κτηνοτρόφους. Οἱ κυριότεροι πληροφορητὲς, τοὺς ὁποίους καὶ ὀφείλω νὰ εὐχαριστήσω, ἦταν οἱ Ἰωάννης Πάσχος, κτηνοτρόφος, Δημήτριος Ντίνας, ἀγωγιάτης, Δημήτριος Μόκιας, ξυλουργός, κ.ἄ.

Ἀπὸ μιὰ πρώτη θεώρηση φαίνεται ὅτι τὰ παρακάτω τοπωνύμια συντάσσονται μὲ μιὰ ἀπὸ τὶς προθέσεις Ia «σὲ εἰς»¹ ἢ tu «σέ, μέσα σέ»². Σὲ σύνολο 280 τοπωνυμίων τὰ 253 συντάσσονται μὲ τὴν πρόθεση Ia, ἐνῶ μόνο 24 μὲ τὴν πρόθεση tu. Ἀπὸ τὴ συγκριτικὴ ἐξέταση τῶν δυὸ αὐτῶν ὁμάδων το-

1. T a c h e P a p a h a d z i, Dicționarul dialectolui aromân, București³, 1974: La Ilac-ad (Γιὰ τὸ Ilac βλ. Ἐ ρ ρ. Σ κ ᾶ σ σ η, Ἱστορικὴ Γραμματικὴ τῆς Λατινικῆς Γλώσσας, Ἀθῆναι 1969, σ. 188. Γιὰ τὸ ad δ.π., σ. 364).

2. T. P a p a h a d z i, δ.π. :tut(ru(λατ. intro, βλ. καὶ Ἐ ρ ρ. Σ κ ᾶ σ σ η, δ.π., σ. 370.

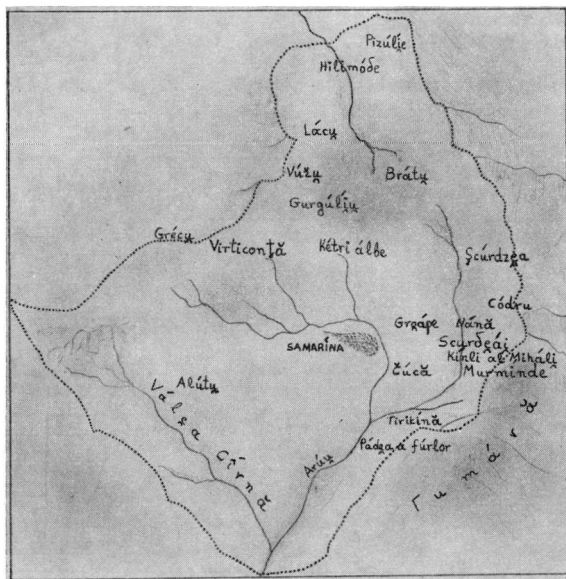
πωνυμίων γίνεται φανερό ότι τὰ τοπωνύμια πού συντάσσονται με τὴν πρόθεση *la*, δηλώνουν στὴν πλειονότητά τους μιὰ τοποθεσία ἀνοιχτὴ ὅσο ἀφορᾷ τὴ διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους ἢ μεγάλη σχετικὰ σὲ ἔκταση: π.χ. *la Kã-rãúlea al Kundudímu* «στὸ καραούλι τοῦ Κοντοδήμου», *la Pádea a Fãrlor* «στὴν πεδιάδα τῶν κλεφτῶν». Ἀντίθετα αὐτὰ πού συντάσσονται με τὴν πρό-

Χάρτης 1. Βλαχόφωνες περιοχές τῆς Δ. Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας

θεση *tu*, δηλώνουν εἴτε τοποθεσία κλειστὴ, π.χ. *tu Gúne* «στὶς τρύπες», *tu Groápe* «στὶς γούρνες», *tu Filikie* «στὴ φυλακὴ», εἴτε τοποθεσία μικρὴ σὲ ἔκταση ἢ ἀκόμα συγκεκριμένο σημεῖο μέσα σὲ μιὰ εἰρύτερη τοποθεσία: π.χ. *tu Báltã* «στὴ μάρα», *tu Galbãdzã* «στὴν εὐλογία», *tu Skutídea di la Kínli al Miháli* «στὸ σκοτάδι τῶν πεύκων τοῦ Μιχάλη». Ἐνα ἀξιοπεριεργό φαινόμενο παρατηρεῖται στὴ χρῆση τῶν προθέσεων *tu* καὶ *la* με τὰ τοπωνύμια *Gúvã* «τρύπα» καὶ *Groápã* «γούρνα». Ὅταν οἱ λέξεις αὐτὲς βρίσκονται στὸν ἐνικό ἀριθμό, συντάσσονται με τὴν πρόθεση *la*: *la Groápã ku Ŗtrigóni* «στὴ γούρνα με τοὺς ἐλεβόρους καὶ *la Gúvã a Lúrlui* «στὴν τρύπα τοῦ λύκου». Ὅταν ὅμως βρίσκονται στὸν πληθυντικό ἀριθμό, συντάσσονται

με την πρόθεση tu: tu Groápe «στις γοῦρνες», tu Groápile di la Láku «στις γοῦρνες τοῦ λάκου» και tu Gúvile di Škúrdžea «στις τρύρες τῆς Škúrdžea». Τέλος τρία τοπωνύμια δὲν συντάσσονται με καμιά πρόθεση ἀλλὰ ἀναφέρονται ἀπόλυτα. Αὐτὰ εἶναι: τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ, Samarína, τὸ ὄνομα τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ Hilimóde (βλ. λ.) και τὸ τοπωνύμιο Škurdžea. Τὸ τοπω-

Χάρτης 2. Λεπτομέρεια τοῦ χάρτη 1 σὲ μεγέθυνση

νύμιο αὐτὸ παρουσιάζει και ἄλλες ἰδιοτυπίες πού τις ἀναφέρουμε παρακάτω. Οἱ ἰδιοτυπίες αὐτὲς πού στὸ σύνολό τους ταυτίζονται με τὴ συμπεριφορά τῶν ὀνομάτων τῶν δύο ἄλλων χωριῶν, ἐπιτρέπουν τὴν ὑπόθεση ὅτι τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας αὐτῆς εἶναι τὸ ὄνομα ἐνὸς ἀπὸ τὰ χωριά πού συνοικίστηκαν γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ, ἀν συνδιαστεί και τὸ γεγονός ὅτι ἐκεῖ τοποθετεῖται ἓνα ἀπὸ τὰ χωριά αὐτά.

Οἱ λέξεις πού συνθέτουν τὰ τοπωνύμια ὡς πρὸς τὴν προέλευσή τους εἶναι: λατινικὲς 58 (35%), ἐλληνικὲς 45 (27,5%), τουρκικὲς 19 (11,5%), σλαβικὲς 7 (4%), ἀλβανικὲς 5 (3,5%), και βουλγαρικὲς 2 (1,5%), ἐνῶ ἀγνωσ-

με την προέλευση 27 (17,5%) λέξεων. Τα παραπάνω ποσοστά δείχνουν ότι οι σχέσεις των Σαμαριναίων ήταν πιο στενές με τον ελληνόφωνο παρά με τους άλλους γειτονικούς πληθυσμούς. Οι περισσότερες εξάλλου τουρκικές λέξεις πέρασαν στα βλάχικα μέσω της ελληνικής, όπως δείχνει η γλωσσική τους μορφή: π.χ. *Dirnéne* <ντερβένι, όπως *Skutíde* <σκοτάδι, γιατί τα ουδέτερα ελληνικά ουσιαστικά σε -ι μās δίνουν βλάχικα ουσιαστικά σε -ε (βλ. και παρακάτω).

Σχετικά με τη χρήση του άρθρου στα τοπωνύμια, παρατηρούμε τα εξής: Τα άπλα τοπωνύμια (βλ. παρακάτω σχετική διάκριση σε άπλα και σύνθετα τοπωνύμια) δεν παίρνουν άρθρο: π.χ. *la Čiréxu* «στην κερασιά», tu *Gúne* «στις τρύπες». Αντίθετα τα σύνθετα εμφανίζονται πάντα με άρθρο στο πρώτο τους μέρος: π.χ. *la Čiréxlo al Thóma* «στην κερασιά του Θόμα», tu *Gúvile dit Mučelí* «στις τρύπες της λούτσας». Έξαιρηση και εδώ αποτελεί το τοπωνύμιο *Škúrdžea*, το οποίο εμφανίζεται πάντα με άρθρο και χωρίς πρόθεση, όπως και το όνομα του χωριού, *Samarína*.

Από την άποψη του αριθμού των στοιχείων από τα οποία αποτελούνται, μπορούμε να διακρίνουμε τα τοπωνύμια σε άπλα και σύνθετα¹. Τα άπλα αποτελούνται μόνο από την πρόθεση (*la* ή *tu*) και το όνομα της τοποθεσίας, π.χ. *la Dirnéne* «στο δερβένι», tu *Gúne* «στις τρύπες».

Στα σύνθετα διακρίνουμε τριμερή δομή: Στο πρώτο μέρος συναντούμε ένα από τα παρακάτω στοιχεία:

α) αριθμητικό (*dáua*, *tréi*) π.χ. *la Doále Kétrí* «στις δυο πέτρες», *la Tréile Sinurómate* «στα τρία σύνορα».

β) διαμόρφωση εδάφους (*ápa*, *aúmbra*, *báltá*, *žógu*, *žúma*, *groápá*, *gurgúliu*, *gúná*, *kängeále*, *keátrá*, *láku*, *límné*, *lóku*, *mučelí*, *putámie*, *skutíde*, *túmba*, *žárá*, *vále*, *varkó*) π.χ. *la Gúna a Lúplui* «στην τρύπα του λύκου», *la Kängeálile di la Gréklo* «στα καγκέλια του Γκρέκου» (Έλληνα).

1. ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ			
ΑΠΛΑ	ΣΥΝΘΕΤΑ		
πρόθεση+τοπωνύμιο	πρόθεση+α)	αριθμητικό	+α) κτητικό μόριο+α) κύριο όνομα
	β)	διαμόρφωση εδάφους	β) πρόθεση ή επώνυμο
	γ)	άνθρωπινο κατασκευάσμα ή ιδιόκτητος χώρος	β) τοπωνύμιο αναφοράς
	δ)	πρόσωπο	γ) επίθετο ή παθητική μετοχή
	ε)	ζώο ή φυτό	δ) ζώο ή φυτό

γ) ἀνθρώπινο κατασκευάσμα ἢ ιδιόκτητος χῶρος (ágiri, alóne, amirí-dzu, číire, drištelí, fintí'na, háire, ikoäna, kálíva, kášeäre, kúlā, lanārā, limére, másu, mnímā, moärā, páde, prióne, púnge, šóputu, šuputíku), π.χ. la Púngea, al Vurluyiáni «στή γέφυρα τοῦ Τρελογιάννη», l' Alónea al Náki al Pála «στό ἄλωνα τοῦ Νάκι Πάλα».

δ) πρόσωπο (Arbinéši, moaše, řal-Vasíli), π.χ. la Moaše al Giákā «στή γριά τοῦ Γιάκα», l' Arbinéšli di la Pádea a Fúrlor «στοὺς Ἀρβανίτες τῆς πεδιάδας τῶν κλεφτῶν».

ε) ζῶο ἢ φυτὸ (čiréšu, džuneápine, fágu, kápsálā, kínu, kúturi, lúpu, nuku, prúnu, sfindánu), π.χ. la Čiréšlo al Θóma «στήν κερασιά τοῦ Θόμα», la Sfindánlo di la Brátu «στό σφεντάμι στό ἔλατο».

Τὸ δεύτερο μέρος χρησιμεύει στή σύνδεση τῶν δυὸ ἄλλων μερῶν καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα ἀπὸ τὰ παρακάτω στοιχεῖα:

α) κτητικὸ μόριο (a (l), alí «τοῦ, τῆς») π.χ. la Keátra a řárlui «στήν πέτρα τοῦ τράγου», la Kúla al Hadžibíra «στὸν πύργο τοῦ Χατζημπύρου», la Číirea alí Mále «στό τσαῖρι τῆς Mále».

β) πρόθεση (di (t), di la, la «ἀπό, ἀπὸ, σέ»), π.χ. la Kášearea di Škúrdžea «στό τυροκομεῖο τῆς Škúrdžea», l' Arbinéšli dit Amiré «στοὺς Ἀρβανίτες ἀπ' τὴ βοσκῆ», tu Groápile di la Láku «στὶς γούρνες στό λάκο», la Šóputlo la Gudrumítā «στή βρύση στή Gudrumítā».

γ) δεικτικὴ ἀντωνυμία (ařelu (ařeo), ařea «αὐτός, αὐτή» (λατ. ecce* illus), π.χ. la Gurgúilo ařelu Álblo «στήν ἄσπρη στρογγυλὴ πέτρα», la Fáglo ařeó Gróšlo «στή χοντρὴ ὀξυά», la Pádea ařeá mšáta «στήν ὁμορφὴ πεδιάδα». Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι καὶ τὸ δεύτερο μέρος εἶναι ἔναρθρο.

Τὸ τρίτο μέρος ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα ἀπὸ τὰ παρακάτω στοιχεῖα:

α) κύριο ὄνομα ἢ ἐπώνυμο π.χ. la Mníma al Nikulí «στό μνημα τοῦ Νικολῆ», la Kálíva al Kulúšiu al Hróna «στήν καλύβα τοῦ Νίκου Χρόνα».

β) τοπωνύμιο ἀναφορᾶς (βλ. πιὸ κάτω) π.χ. la Keátra aspártā di la Číú-kā «στή χαλασμένη πέτρα τῆς Číúka», la Kängeálile di la Gréklo «στὰ καγκέλια στό Γκρέκο (Ἑλληνα)». Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς καὶ τὸ πρῶτο μέρος μπορεῖ νὰ εἶναι περιφραστικό: π.χ. la Keátra Mbroástā di la Gréklo «στήν ὄρθια πέτρα στό Γρέκο (Ἑλληνα)».

γ) ἐπίθετο ἢ παθητικὴ μετοχὴ (álbu, aróše, groása, kirna, láiu, lárǵā, mbroásta, mšáta, neágäre, sfirlicíu, spindzurátā, trǎptu, vǎkfeaskā, vínitu), π.χ. la pádea ařeá mšáta «στήν ὁμορφὴ πεδιάδα», la lóklo ařeó trǎptlo «στὸν τραβηγμένο τόπο».

δ) ζῶο ἢ φυτὸ (káli, lúpu, řápu, brátu, nánā, skíni, řtrigóni, vúžu), π.χ. la máslo di la nánā «στό γρέκι τῆς νάνας», la pádea a káilor «στήν πεδιάδα τῶν ἀλόγων».

Ὁ ρόλος μερικῶν τοπωνυμίων δὲν περιορίζεται μόνο στή δήλωσι τοῦ

ὄνοματος μιᾶς τοποθεσίας. Τὰ τοπωνύμια αὐτά, εἴτε ἐπειδὴ δηλώνουν τοποθεσίες μεγάλες σὲ ἔκταση (Gréku), εἴτε τοποθεσίες ποὺ κατέχουν κεντρικὴ θέση σὲ μιὰ εὐρύτερη περιοχή (škúrdžea), λειτουργοῦν σὰν «τοπωνύμια ἀναφορᾶς». Τοπωνύμια δηλ. ποὺ τὰ συναντοῦμε περισσότερο ἀπὸ μιὰ φορὰ (gúne, kãseáre, kétrí, sóputu) γιὰ νὰ διακριθοῦν ἀπὸ τὰ ὁμώνυμά τους, προσδιορίζονται ἀπὸ ἄλλα ποὺ καὶ μοναδικὰ εἶναι καὶ ταυτόχρονα γνωστὰ στὸν πολὺ κόσμο. Τὰ σημαντικότερα ἀπὸ τὰ «τοπωνύμια ἀναφορᾶς» εἶναι: Gréku (kãseáre, kãngeále, keátrã mbroástã, limére, sóputu), Skúrdžea (gúne, kãseáre, kétrí álbe, túmba), Gírikínã (kãpsálã, kúfuri, láku), Láku (groápe, limére, límne), Amiré (arbinési, mučéli), Cíúkã (Keátrã, keátrã asrártã), Vúžu (báltã, kãseáre). Τὰ τοπωνύμια ποὺ βρίσκονται στὶς παρενθέσεις προσδιορίζονται ἀπὸ αὐτὰ ποὺ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ αὐτὲς καὶ ποὺ τὰ ὀνομάσαμε «τοπωνύμια ἀναφορᾶς». Ἰδιοτυπία παρουσιάζει τὸ τοπωνύμιο laku, τὸ ὁποῖο συναντιέται σὰν τοπωνύμιο ἀναφορᾶς, σὰν ἄπλο τοπωνύμιο, σὰν σύνθετο τοπωνύμιο καὶ σὰν τοπωνύμιο προσδιοριζόμενο ἀπὸ ἄλλο τοπωνύμιο ἀναφορᾶς (βλ. παραπάνω, καθὼς καὶ στὸ λῆμα láku).

Στὰ τοπωνύμια ἀναφορᾶς δὲ συγκαταλέγεται τὸ ὄνομα τοῦ παλιοῦ χωριοῦ Hilimóde (βλ. λ.), ἂν καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ τοπωνύμια βρίσκονται στὸ χῶρο ποὺ καταλάμβανε τὸ παλιὸ αὐτὸ χωριό. Τὸ Hilimóde σήμερα χρησιμοποιεῖται μόνον σὰν ἄπλο τοπωνύμιο. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα δυὸ τοπωνύμια ἴδια καὶ στὰ δυὸ χωριά, νὰ συγγέονται σήμερα καθὼς δὲν διευκρινίζονται ἀπὸ κανένα τοπωνύμιο ἀναφορᾶς. Ἔτσι ἔχουμε δυὸ φορὲς τοπωνύμια la Núku «στὴν καρδιά», Ἰ ἁγίου Θανάσι «στὸν ἅγιο Ἀθανάσιο». Τὸ ἁγιώνυμο ἀποτελεῖ ἓνα ἀκόμα στοιχεῖο γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ χωριοῦ Hilimóde, γιατί δυὸ νοαὶ πρὸς τιμὴ τοῦ ἴδιου ἁγίου δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρξουν μέσα στὸ ἴδιο χωριό. Τέλος ὅσο ἀφορᾶ τὶς μορφολογικὲς ἀλλαγὲς ποὺ ἔχουν ὑποστῆ οἱ λατινικὲς καὶ οἱ ἑλληνικὲς λέξεις περνώντας στὰ βλάχικα παρατηροῦμε τὰ ἀκόλουθα:

α) Οἱ λατινικὲς λέξεις, ποὺ παίρνουν μέρος στὸ σχηματισμὸ τῶν τοπωνυμίων¹, διαφοροποιήθηκαν μορφολογικὰ ὡς ἑξῆς:

1. Γιὰ τὴν καλύτερη ἀνάγνωση τῶν τοπωνυμίων παραθέτουμε ἐδῶ μερικὰ βοηθητικὰ στοιχεῖα. Ὅλα τὰ γράμματα ἔχουν τὴ φωνητικὴ ἀξία τοῦ λατινικοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου· χρησιμοποιοῦνται ἀκόμα τὰ παρακάτω γραφήματα:

ã: μισόκλειστο, κεντρικὸ, φθόγγος μεταξὺ e καὶ o, πρβλ. γαλλ. que.

ɛ: κλειστὸ κεντρικὸ, φθόγγος μεταξὺ i καὶ u, πρβλ. τουρκ. kiz.

ɛ̃: προστριβόμενο προουρανικὸ, πρβλ. ἰταλ. cioccolato.

ʒ,z: ἀντίστοιχα παχιά τῶν συριστικῶν s,z.

ɟ:ts, πρβλ. τσαλακῶνα.

Ἔτσι συναντιῶνται στὴ συμμορφωρὰ δυὸ ἢ περισσότερα φωνήεντα, ἢ χασμωδία θεραπεύεται μὲ τὴ συμμορφωρὰ.

- 1) ἄρσενικά ὀνόματα σὲ -us>-u, -e: rīvus>arı́u, juniperus>džuneápine.
- 2) ἄρσενικά ὀνόματα σὲ -ø, -is: fur>fúru.
- 3) θηλυκά ὀνόματα σὲ -a>-ǎ, -e: umbra>aúmbřǎ, rosea>arı́øse.
- 4) θηλυκά ὀνόματα σὲ -ies, iei>-u (ἄρσ.): meridies>amirídzu.
- 5) θηλυκά ὀνόματα σὲ -is, aít. -em>-e: callis, aít. callem>kále.
- 6) θηλυκά ὀνόματα σὲ -ø, -is>-e: crux>krúfe.
- 7) θηλυκά ὀνόματα σὲ -io, -ionis>-iu (ἄρσ.): gurgulio>gurgúliu.
- 8) οὐδέτερα ὀνόματα σὲ -um>-u, -e: pinetum>kinétu, monumentum>

murmínde (ἄρσ.)

β) οἱ ἑλληνικὲς ἐξῆλλου λέξεις ποὺ παίρνουν μέρος στὸ σχηματισμὸ τῶν τοπωνυμίων, διαφοροποιήθηκαν μορφολογικά ὡς ἑξῆς:

- 1) ἄρσενικά ὀνόματα σὲ -as>-ǎ': samarús>sǎmǎřǎ'.
- 2) ἄρσενικά ὀνόματα σὲ -os, -òs>-u, -ò: βαθύλακος>vafilaku, βυθός>vithó.
- 3) θηλυκά ὀνόματα σὲ -η>-u (ἄρσ.), -e: παραδοράχη>parađórahı, μέση>mése.

4) θηλυκά ὀνόματα σὲ -ή>-ie: φυλακή>filikie.

5) θηλυκά ὀνόματα σὲ -α>-ǎ: λεύκα>léfka.

6) θηλυκά ὀνόματα σὲ -ιά<-eáua, -ie: ἀσβεσταριά>azvistireáua, ποταμί>putamie.

7) οὐδέτερα ὀνόματα σὲ -α>-ǎ: μνήμα>mnímǎ.

8) οὐδέτερα ὀνόματα σὲ -ι>-e (θηλ.), -u: σκοτάδι>skutíde, μοναστήρι> mǎnǎstíru.

9) οὐδέτερα ὀνόματα σὲ -ο>-u: φυλάκιο>filákıu.

Ágiri al Dáskalu (l' Ágiri) = στὰ χωράφια τοῦ δασκάλου. Βρίσκεται στὰ σύνορα Ἐπαχωρίου καὶ τοῦ παλιοῦ οἰκισμοῦ Hilimóde, βλ. λ.<λατ. ager-i, πρβ. ἑλλ. ἀγρός,

Aguriplátanu (l' —) = στὸν ἀγριοπλάτανο. Πρβ. στοὺν Μπλάτανο (Καλέντζι, Ἴηπ)¹<ἀγριοπλάτανος.

Alóne al Náki al Pála (l' Alónea —) = στὸ ἄλωνι τοῦ Νάκη Πάλλα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὅ.π., 166. Στὴν τοποθεσία αὐτὴ ὑπῆρχε χωριό, ὅπου καλλιεργοῦσε τὰ κτήματά του ὁ ὄπλαρχηγὸς Νάκης Πάλλας. Πρβ. τοπωνύμια Ἄλωνάκι², στ' Ντρούγκα τ' ἄλωνι³, στ' Ἄλουνάκι⁴: <ἄλωνι. Τὸ ὄνομα

1. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμίων, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά» 8(1933)104.

2. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Περί τῶν τοπωνυμίων τῆς Νοτιοδυτικῆς Ἑπειρώου, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά» 3(1928)331.

3. Γ. Ἀ ν α γ ν ω σ τ ο π ο ὐ λ ο υ, Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμίων, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά», Α' (1926)97.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. ΝΔ. Ἴηπ., ὅ.π., σ. 331.

Náki<Γιαννάκης με ἀποκοπή.

Alútu (I' —) = στὸν πηλό. Μέρος με χῶμα ποῦ γίνεται πηλός, τὸν ὅποιο χρησιμοποιοῦσαν οἱ Σαμαριναῖοι γιὰ νὰ κατασκευάζουν τοὺς φούρνους τους. Πρβ. καὶ τὸ ἔλλ. λούτος = ἐκλεκτὸν χῶμα... ('Αραβαντινός, 'Ἡπειρωτικὸν Γλωσσάριον, 'Αθήναι 1909, 58). 'Απὸ α-προθετικὸ (βλ. Ν. Κατσάνη, 'Ἑλληνικὲς ἐπιδράσεις στὰ Κουτσοβλάχικα, Θεσ/νίκη 1977, 2.1.1.1.1.) + λατ. lutum = χῶμα, βλ. καὶ Τ. Parahadzi, ὀ.π., καὶ Κ. Νικολαΐδη, 'Ἐτυμολογικὸν Λεξικὸν τῆς Κουτσοβλαχικῆς, 'Αθήναι 1909, στὶς λλ. lutu, λούτου.

Amiré (I' —) = στὴ βοσκή. Κοινοτικὸ μέρος ὅπου ἀπαγορευόταν ἡ βοσκή σ'ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ χρόνου. 'Ἐβοςκαν ἐκεῖ τὰ ζῶα τους οἱ ἀγωγιάτες ποῦ ἔρχονταν γιὰ τὸ πανηγύρι τῆς Μεγάλης Παναγίας τὸ Δεκαπενταγούστο. Πρβ. Τοπωνύμια: Μικρὸς Μερᾶς, Μεγάλος Μερᾶς¹ <τουρκ. mer² a «pasture».

Amiridzu al Hámpsa (I' Amiridzlo al Hámpsa) = στὸ στάλο τοῦ Χάμψα <λατ. meridio-are = μεσημβριάζω, ἢ <λατ. meridies = μεσημβρία.

Anárafsu (I' —) = στὴν ἀνάπαυση. Μέρος κατάλληλο γιὰ γρέκι προβάτων. 'Ἄλλου: «'Ανάπαμα, τόπος ἀναπαύσεως τῶν ὁδοιπόρων λόγῳ τῆς φύσεώς του»², «στ' 'Ανάπαμα, σταθμὸς ὁδοιπορούντων» (Μελισσουργοί, 'Ἡπ.)³<ἀνάπαυση.

Ápā Spindzurátā (I' Ápa aḡeá Spindzuráta) = στὸ κρεμαστὸ νερό. Τοποθεσία με καταρράκτη ποῦ τὸ ὕψος του ξεπερνáει τὰ σαράντα μέτρα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὀ.π., σ. 45, καὶ Luru Spindzuratu: aspindzuru<λατ. *expendiolare, ὀ Τ. Parahadzi, ὀ.π., στὴ λέξη, ὀ Νικολαΐδης, ὀ.π.<λατ. expendo. Πιθανότερη ἢ πρώτη ἔτυμολογία, γιὰ τὸ λατινικὸ dí δίνει στὰ βλάχικα dz, πρβ. dies<dzua: ápā<λατ. aqua —.

Arbinési πληθ. (ὀν. ἔν. Arbinésu) (I' —) = στοὺς 'Αρβανίτες. 'Ἡ τοποθεσία βρísκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Δίστρατου, 'Αρμάτων, Σαμαρίνας: ἐκεῖ οἱ κλέφτες ἔπασαν πενήντα 'Αρβανίτες καὶ τοὺς σκότωσαν Arbinesu<λατ. Albanensis.

— di la Pádea a Fúrlor (I' Arbinéšli —) = στοὺς 'Αρβανίτες τῆς πεδιάδας τῶν κλεφτῶν. 'Ἐπασαν καὶ σκότωσαν ἐκεῖ οἱ κλέφτες μικρὸ ἀριθμὸ 'Αρβανιτῶν. Βλ. καὶ Pádea a Fúrlor.

— dit Amiré (I' Arbinéšli —) = στοὺς 'Αρβανίτες ἀπὸ τὸν Amiré, βλ. λ. Τὸ τοπωνύμιο αὐτὸ ὀφείλει τὸ ὄνομά του σὲ παρόμοιο μετὸ παραπάνω περιστατικὸ.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, Τοπωνύμια Σελιῦ Βεροίας, «Μακεδονικά» 13(1973)375.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. 'Ἡπ., ὀ.π., σ. 328.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ 'Ἡπ. Τοπ., ὀ.π., σ. 119.

Arinā (I' —) = στην άμμο. Μέρος όπου συγκεντρώνουν μεγάλη ποσότητα άμμου οί γύρω ρεματιές. Πρβ. Άρίνα, τοποθεσία Διστράτου κατάφυτος δξυδών, Άρίνα είναι ή κουτσοβλαχική λέξις σημαίνουσα άμμον¹ <λατ. arena = άμμος.

Αγίυ (I' —) = στο ποτάμι. Είναι ένας παραπόταμος του Άούου <α-προθετικό + λατ. rīnus = ρυάξ.

Armáke (I' —) = στο κλωνάρι. Τοποθεσία με πολλά πεδκα· άνάμεσά τους ένα με πολλά κλωνάρια άπό τó όποιο προέρχεται ή όνομασία. Βλ. Nikolaos Andriotis, Lexikon der Arhaismen in Neugriechischen Dialekten, Wien 1974, στη λ. λεϊμαξ.

Asprólefī πληθ. (όν. έν. asprólefká) (I' —) = στις άσπρες λευκες. Πρβ. τοπωνύμια: στ' Λεύκα², στ'ς Λευκίς (Άετοράχη Άη.)³· άσπρόλευκα.

Aúmbřā groásā (I' aúmbra ařeā groása) = στην παχιά σκιά. Τοποθεσία με μιá πολλή μεγάλη και δασύφυλλη δξυά· — aúmbra <α-προθετικό + λατ. umbra. Για τó groásā βλ. Gróři.

Azvistiréi πληθ. (όν. έν. azvistireáua) (I' —) = στις άββεσταριές. Τó τοπωνύμιο αυτό είναι γνωστό και άλλου: Άσβέστη⁴, Άζβισταργιές⁵, σ'ν Άσβέστη⁶, Άσβέστες (Κουκούλι Ζαγορίου)⁷· άββεσταριά, βλ. και Ν. Κατσάνη, ό.π., 2.1.116, 3.5.8.

Balı (la —) = στού Μπαλη. Πρβ. και Καραμπαλη⁸, ποταμός τής Θεσσαλίας <τουρκ.

Baltā (tu —) = στη μπάρα (του νερού). Τó τοπωνύμιο τó συναντούμε: στούς Βάλτους⁹, στις Μπάλτες¹⁰, «νε Μπάλτζ, βαλτώδες μέρος Πλικατιού και Άρμάτων»¹¹, στ'ς Μπάλτις (Μελισσουργοί Άη.)¹². Για τή λ. βλ. Τ. Ρα-

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπωνυμικόν τής έπαρχίας Κονίτσης, «Άπειρωτικά Χρονικά» 9(1934)217.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Άη., ό.π., σ. 325.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή Άη. Τοπ., ό.π., σ. 100.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ Άη., ό.π., σ. 326.

5. Γ. Τ. Κόλια, Τοπωνυμικόν του δήμου Δωριέων Παρνασσίδος, «Άθηνά» ΜΔ' (1933)113.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή Άη. Τοπ., ό.π., σ. 137.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή Άη. Τοπ., ό.π., σ. 106.

8. Βίκτωρος Δούσμανη, στρατηγού, Στρατιωτική Γεωγραφία τής Θεσσαλίας, «Θεσσαλικά Χρονικά» 4(1923)33.

9. Γ. Τ. Κόλια, ό.π., σ. 114.

10. Κ. Δ. Μέρτζιου, Συμβολή εις τήν έρμηνείαν τών ξένων ήπειρωτικών τοπωνυμίων, «Άπειρωτικά Χρονικά» 9(1934)196.

11. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Άπειρωτικά Χρονικά» 12(1937)241.

12. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή Άη. Τοπ., ό.π., σ. 125.

pahadzi, ὁ.π., στή λ. καὶ Ν. Ἀνδριώτη, Ἑτυμολογικὸ Λεξικὸ τῆς κοινῆς Νεοελληνικῆς, Θεσσαλονίκη² 1968, στή λ. βάλτος.

Báltā di la Vúžu: (tu Bálta di la Vúžlo) = στή μπάρα τῆς κουφοξυλιάς. Πρβ. καὶ Βούζι, στὰ Βούζια, ὁ Βούζος, στ' Βούζ', Βούζοι, στ' Βούζους, Βούζια καὶ Βούζος. Εἶναι τὸ γνωστὸ φυτὸ ἀκτέα, κοινῶς κουφοξυλιά, Sambucus Ebulus καὶ Sambucus Nigra (Heldreich Th., Τὰ δημόδη ὀνόματα φυτῶν προσδιοριζόμενα ἐπιστημονικῶς, Ἀθῆναι 1910, 45, 54, Βλ. καὶ Τ. Parahadzi, ὁ.π., στή λ. vúžu).

Bará'ndzi πληθ. (ὀν. ἐν. barángā) (la —) = στὰ παραπήγματα· παράγκα, βλ. καὶ Ν. Ἀνδριώτη, ὁ.π., στή λ.

Bá'ti πληθ. (ὀν. ἐν. bārā) (la —) = στὶς μπάρες. Τοποθεσία μὲ πάρα πολ-
λὲς «μπάρες» νεροῦ. Πρβ. καὶ barā (bara «τέλμα», σλαβ.)¹, στ' Μπάρα², «μπάρες, μπάρες τὰ νερά», Ἀραβαντινοῦ, ὁ.π., σ. 63. Βλ. καὶ Ν. Ἀνδριώ-
τη, ὁ.π., στή λ.

Bíža (la —) = στοῦ Μπίζιου. Μέρος ὅπου ὑπάρχει βρύση στὸ ὄνομα τοῦ Μπίζιου.

Brátu (la —) = στὸ ἔλατο. Στὴν τοποθεσία αὐτὴ ὑπάρχει ἓνα πάρα πολ-
λὸ ψηλὸ ἔλατο. Πρβ. καὶ brataloni (bratu + ἄλωνι) (Δόλος Παγωνίου)³· <brad
<brátho = εἶδος θάμνου μὲ κυπαρισσοειδῆ φύλλα, Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π., στή
λ. Γὰ τὴν ἐτυμολογία βλ. καὶ Τ. Parahadzi, ὁ.π., στή λ.

Bubdzélu (la —);

Bugdánu (la —) = στὸν ὠραῖο, τὸν καλοφτιαγμένο. Μέρος ὅπου φυτρών-
ουν πολλὰ ἀγιομάραντα καὶ μελισσοβότανα. Πρβ. Βογδάnu «λόφος (Δρυ-
μάδες)⁴. Πρβ. καὶ τουρκ. Bughdan (Moldavie-Valachie), κάτοικος τῆς Μολ-
δαβίας, βλ. Τ. Parahadzi, ὁ.π., στή λ.

Čiire alu Ayuryiáni (la čiiirea —) = στὸ τσαῖρι τοῦ Ἀγορογιάννη. Πρβ.
τοπωνύμια: Tsiirea atsea Márea, Tsiirea atsea Níka⁵. <τουρκ. çayir «meadow».

— al babarámu (la čiiirea —) = στὸ τσαῖρι τοῦ Μπαμπαράμου. Βρί-
σκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Ζούζουλης-Σαμαρίνας. Οἱ Wace-Thompson,
ὁ.π., σ. 146, ἀναφέρουν «Barbaramu».

— al Búšia (la čiiirea —) = στὸ ταῖρι τοῦ Μπούσια.

— al Dina (la čiiirea —) = στὸ τσαῖρι τοῦ Ντίνα.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 371.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937)
241.

3. Ἀθ. Χ. Παπαχάριση, Δευτέρα συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν Παγωνίου,
«Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 1, σ. 816.

4. Ἀθ. Χ. Παπαχάριση, ὁ.π., «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 2, σ. 37

5. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 375.

Číire al Dzíma (la Číirea —) = στο τσαίρι του Τζήμα. Το Dzíma σάν κυριώνυμο είναι αντίστοιχο του Δημήτρης.

— al fólle (la Číirea —) = στο τσαίρι του Φόλια.

— al Karatášiu (la Číirea —) = στο τσαίρι του Καρατάσιου.

— al Kópanu (la Číirea —) = στο τσαίρι του Κόπανου.

— ali Mále (la Číirea —) = στο τσαίρι της Male (:).

— al Manáka (la Číirea —) = στο τσαίρι του Μανάκα.

— al Málítu (la Číirea —) = στο τσαίρι του Μαλίτσου.

— al Míha al Mátúšiu (la Číirea —) = στο τσαίρι του Μιχάλη, του γιού του Ματθαίου. Το Mátúšiu σάν κυριώνυμο είναι αντίστοιχο του Ματθαίος. Το Míha αντίστοιχο του Μιχάλης, βλ. και Kíni al Miháli.

— al Nákā (la Číirea —) = στο τσαίρι του Νάκα.

— al Páka (la Číirea —) = στο τσαίρι του Πάκα.

— al Plíti (la Číirea —) = στο τσαίρι του Πλίτη.

— al Tanáia (la Číirea —) = στο τσαίρι του Τανάγια.

— al Tasiúli (la Číirea —) = στο τσαίρι του Τασούλη.

— al Ťindzilóni (la Číirea —) = στο τσαίρι του Τσιντζιλώνη <Ťinŋí = πέντε + άλλώνι.

Čóngá (la —) = στου Τσιόγκα. Είχε εκεί το λημέρι του όμώνυμος κλέφτης.

Čírésiu (la —) = στην κερασιά. Πρβ. κερασιά, Κερασιές¹, λα Tschiresch ('Αετομηλίτσα)² <λατ. cereseus.

— al Óma (la Číréslo —) = στην κερασιά του Όμα.

Čoru dit Mése (tu Čórlo dit Mése) = στο πόδι που είναι στη μέση. Ύπαρχει εκεί κοιλάδα που στο μέσο της έχει ένα ύψωμα που μοιάζει με πόδι. Πρβ. Τσιόρου (Δρυμάδες)³ <λατ. retiolus, ύποκοριστικό του pes = ποδίσκος, dit <di, tu <di tru, mese <μέση.

Čúkā (la —) = στην κορυφή (:). Βλ. και Wace-Thompson, δ.π., σ. 145. Πρβ. Τσούκα, κορυφή της Πίνδου, ύψόμετρο 2930, Νέα Τσούκα⁴, ό Τζούκας⁵, Τσακό-πετρώδης λόφος⁶, Τσούκα (Γραβιά), όνομα όξείας κορυφής βουνού, στη Χίο κεφάλι, στη Θράκη λόφος, στην Κυνουρία επιφανές βου-

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΑ. Ήπ., δ.π., σ. 325.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ήπειρωτικά Χρονικά» 1(1938) 185.

3. Άθ. Χ. Παπαχάριση, Δευτ. Συμβολή Τοπ. Πωγωνίου, «Ήπειρωτική Έστία» 2, σ. 39.

4. Βίκτωρος Δούσμανη, δ.π., σ. 46.

5. Στεφ. Μπέτη, Τοπωνυμικόν της ποτε έπαρχίας Κουρέντων, «Ήπειρωτική Έστία» 10(1961)147.

6. Ίω. Σαρρή, Τοπωνύμια της Άττικής, «Άθηνά» Μ'(1928)132.

νό, στὰ Καλάβρυτα, τῆ Γορτυνία, συναντοῦμε τὸ ἴδιο τοπωνύμιον¹, Τσιούκα <ιταλικὸ zucca κεφάλι², στὴν Τζιούκα, λόφος καὶ ἐπ' αὐτὸν δάσος (Δρυμάδες)³, σ' Ντζιούκα Νάλτα (λόφος) Κωστήτσι⁴, σ' Τζιούκα κορυφὴ (Μελισσοῦργοι 'Ηπ.)⁵, στοῦ Τσιόκα. Λόφος. Ἐπώνυμον τοιοῦτον δὲν ὑπάρχει⁶, Τσιούκα Νάλτα. Εἶναι ἡ ρουμανικὴ λέξις ciuca κορυφὴ καὶ inalṭ ὑψηλὴ⁷, σ' Ντζιούκα⁸. Ὁ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π., στὴ λ. Tsiuka κορυφὴ λόφου<ἄλβ. Tsiuke, σερβικὰ zuca = ἐξέχουσα ἄκρα ὄρους. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., πρβ. ἄλβ. cukë, βουλγ. cuka, ἑλλ. ζούκα<.

Ćupā arose (la Ćupa ἀρεά Αῤόσηα) = στὴν κόκκινη τούφα. Εἶναι ἓνα καραούλι ποῦ ἡ κορυφὴ του ἔχει κόκκινο χῶμα. Πρβ. Τσοῦμα ἄλτα (1023μ.) βουνὸ τῆς Θεσσαλίας⁹, τσ' Δυὸ Τσιούμα (τσιούμα-ράχη)¹⁰, στ'ν ὁμορφ' Τζιούμα (Βρυσοῦλα Πρεβέζης)¹¹, Τζοῦμα¹², σ' Ντζοῦμα τ' Γιρουγιάννη (λοφίσκος), λέγεται καὶ Τζοῦμι (Κωστήτσι 'Ηπ.)¹³, σ' Τζιούμα, ἡ ὑψηλὴ ράχη τῆς Χώσεψης (Χώσεψη 'Ηπ.)¹⁴, σ' Τζιούμα, βουνὸν Κερασόβου ὁμοιάζον πρὸς δοχεῖον (ὄνομαζόμενον τζιούμα) ἀνεστραμμένον¹⁵<λατ. cyma = κύμα, ἡ ἑλλ. κύμα. Αῤόση<λατ. roseus — Βλ. καὶ Ν. Κατσάνης, ὁ.π., 2.1.6., Κ. Δ. Μέρτζιου, ὁ.π., σ. 188.

Dilihēti (la —) = στὸν Τρελλοαχμέτ<τουρκ. deli «mad, crazy» + Ahmet, τουρκικὸ κυριώνυμο.

Dirvėne (la —) = στὸ δερβένι. Ἐπῆρχε κάποτε ἐκεῖ τουρκικὸ φυλάκιο. Παρόμοια τοπωνύμια: Ντερβένι¹⁶, Δερβένι (δρόμος) (Σταυροσκιάδιον)¹⁷, στὰ

1. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 150.

2. Δ η μ. Σ ά ρ ρ ο υ, Τοπωνυμικὸν Βίτσης καὶ Μονοδενδρίου Ζαγορίου, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937)204.

3. Ἄ θ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πωγωνίου, «Ἠπειρ. Ἔστ.» 2, σ. 39.

4. Κ ω ν. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 118.

5. Κ ω ν. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 128.

6. Ἄ θ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Πωγωνίου, ὁ.π., σ. 146.

7. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὁ.π., σ. 194.

8. Κ ω ν. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 13 (1938)185.

9. Βίκτηρος Δούσμανη, ὁ.π., σ. 46.

10. Κ ω ν. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΑ. Ἠπ., ὁ.π., σ. 330.

11. Κ ω ν. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 101.

12. Χρίστου Ἰ. Σούλη, Τοπωνυμικὸν τῶν Χουλιαράδων, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 7(1932)230.

13. Κ ω ν. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ., Τοπ., ὁ.π., σ. 118.

14. Κ ω ν. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ., Τοπ., ὁ.π., σ. 140.

15. Κ ω ν. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 13(1938) 185.

16. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 88.

17. Ἄ θ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πωγωνίου, «Ἠπειρωτικὴ Ἐστία» 2, σ. 379.

Ντερβένια¹. Για τήν ετυμολογία τῆς λέξεως ἑλλ. Ντερβένι βλ. ἀκόμα Τ. Parahadzi, ὁ.π., καί Κων. Στεργιόπουλος, Τοπ. Κονίτισης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 9(1934).

Drištéli alu αγιου-Θανάσι πληθ. (ὄν. ἐν. drišteálä) (la drištéile —) = στίς νεροτριβές τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου. Πρβ. Λά Δριστέλι (Δίστρατο)². Ὁ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π., ἀναφέρει ὅτι στίς Σέρρες dristera-δρίστρα-δρίστλα (δεξαμενή)(ὕδριστρα (;). Κατά τὸν Meyer<λατ. tergo-tersum-tersilis-terstilis-trestiala. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π. <βουλγ. društelo.

— al Makrí (la Drištéile —) = στίς νεροτριβές τοῦ Μακρῆ.

— al Mókea ἢ al Čihčëiri (la Drištéile —) = στίς νεροτριβές τοῦ Μόκια ἢ τοῦ Τσιαχτσήρη.

— al Rívuľu (la Drištéile —) = στίς νεροτριβές τοῦ Πίβολου.

— al Vrasámi (la Drištéile —) = στίς νεροτριβές τοῦ Βρασάμη (Βαλσάμη).

Dzaniára (la—)=στοῦ Τζανιára (κυριώνυμο). Ἴσως ἔχει κάποια σχέση με τὴ βλάχικη λέξι dzámã = ζωμός.

Dzína (la —); <λατ. Diana. Κατά τὸν Cihac<λατ. divina.

Džiuneápine al Síma (la Džiuneápinle —) = στὸν κέδρο τοῦ Σίμα <λατ. juniperus = ἄρκευθος.

Đimneále πληθ. (ὄν. ἐν.* Đimneáuã) (la —); . Εἶναι μέρος με μεγάλες διαίδες γιὰ βοσκή. Πιθανὴ σχέση με τὰ δίμηνη, διμηνιὸ «εἶδος σταριοῦ ποῦ θερίζεται δυὸ μῆνες μετὰ τὴ σπορά, Μ. Λεξικὸ Δημητράκου. Βλ. καί Ν. Κατσάνη, ὁ.π., 3.5.8. γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπωνυμίου ἀπὸ τὰ Διμηνιὸ, διμηνιά.

Fágu Ğrósu (la Fáglo ατεό Ğróslu) = στὴ χοντρή ὀξυά. Πρβ. fagu<λατ. fagus = φηγός.

Filákiu (la —) = στὸ φυλάκιο. Ὑπάρχουν σ' αὐτὸ τὸ σημειὸ ἐρείπια ἀπὸ παλιὸ φυλάκιο χωροφυλακῆς<φυλάκιο.

Filíkié (tu —) = στὴ φυλακή. Εἶναι μέρος ἀποκλεισμένο ἀπὸ παντοῦ με μιά μόνο πρόσβαση<φυλακή.

Fintiná alu Ahúri (la Fintína —) = στὴν πηγὴ τοῦ Ἀχούρη. Κατὰ τὴν παράδοση στὸ σημειὸ αὐτὸ σκότωσαν Σαμαριναῖοι βοσκοὶ τὸν Ἀχούρη (ἀπὸ τοὺς πρώτους κατοίκους τοῦ χωριοῦ), γιὰτὶ διαφώνησαν μαζί του σχετικὰ με τὸ ποῦ ἔπρεπε νὰ χτιστεῖ τὸ χωριό. Βλ. καί Wace-Thompson, ὁ.π.,

1. Ἀ θ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Παγωνίου, ὁ.π., σ. 149.

2. Κων. Στεργιόπουλου, Τοπ. Κονίτισης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 9(1934) 239.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 368.

σ. 145. Πρβ. Fântânâ a furlor¹ <λατ. fontana (ἐννοεῖται aqua) = πηγὴ, νῆμα.

— al Cîiára (la Fintîna —) = στὴν πηγὴ τοῦ Τσιάρα.

— ali Kiráoă (la Fintîna —) = στὴν πηγὴ τῆς Κυράς. Πρβ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 45, fandana.

— al Tîyârîdă (la Fintîna al —) = στὴν πηγὴ τοῦ Τσιγαρίδα.

— al Vára (la Fintîna —) = στὴν πηγὴ τοῦ Βάρα. Ὑπάρχει ἐκεῖ τὸ μνῆμα κάποιου Βάρα ποὺ τὸν σκότωσαν οἱ Ἀρβανίτες.

Fintîni Vinite (la Fintîne ațeále Vinitle) = στὶς γαλάζιες πηγές. Βρίσκεται στὰ σύνορα Ἑπταχωρίου-Σαμαρίνας. Τὸ vinite πληθ. (ὄν. ἐν. vinitu-ă) <λατ. venetus = γαλάζιος: fintînioáre πληθ. (ὄν. ἐν. fintînioárá) (la —) = στὶς μικρὲς πηγές. Τὸ fintînioárá ὑποκοριστικὸ τοῦ fintîna.

Frángu (la Fránglo) = στοῦ Φράγκου. Ὑπάρχει καὶ σήμερα τέτοιο ἐπάνυμο στὴ Σαμαρίνα.

Garélia (la —) = στοῦ Γκαρέλια. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., 165, 166, 197. Πρβ. Στὸν Γκαρέλια, τοποθεσία Φούρκας, ὅπου οἱ ἀρχιλιεῖται ἀδελφοὶ Γκαρέλια ἐφονεύθησαν ὑπὸ τουρκικοῦ ἀποσπάσματος².

Gaváni (la —) = στοῦ Γκαβάνη. Εἶναι βρύση στὸ ὄνομα κάποιου Γκαβάνη στὴν ἐπάνω συνοικία τοῦ χωριοῦ.

Gălbădză (tu —) = στὴν εὐλογία. Στὴν τοποθεσία αὐτὴ προσβάλλονταν ἀπὸ τὴν εὐλογία τὰ πρόβατα, ἂν ἔμεναν γιὰ πολὺ. Πρβ. ἑλλ. γκαλαμπάτσα, ἄλβ. gëlbazë. Βλ. καὶ T. Parahadzi, ὁ.π., στή λ.

Giža (la Măso di la Giža) = στὸ γρέκι τοῦ Γκίτζα. Τόπος κατάλληλος γιὰ γρέκι προβάτων. Γιὰ τὴ λέξη măsu, βλ. Măsu di la Nănă.

Groăpă al Năku (la Groăpa —) = στὴ γούρνα (τάφο) τοῦ Νάκου. Πρβ. τοπωνύμια Groăpa al Gizări, Groăpa al Nikulăki³, Γκρόπα⁴, στ'ς Γκρόπις (Κωστήτσι Ἡπ.)⁵, στ'ς Γκρόπες⁶, Γκρόπα αλ Τσιάπου (Ἄετομηλίτσα)⁷. Γιὰ τὴν ἐτυμολογία βλ. T. Parahadzi, ὁ.π., στή λ. Τὸ Naku ἀντίστοιχο τοῦ ἑλλ. Γιάννης, βλ. καὶ Alóne al Năki al Pălă.

— ku Ștrigóni (la Groăpă —) = στὴ γούρνα μὲ τοὺς ἐλεβόρους (ὄρει-

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 368.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 231.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 368.

4. Π. Α. Φουρίκη, Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Ἀττικῆς, «Ἀθηνᾶ» ΜΑ' (1929)86.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 112.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 234.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 234.

νὸ φυτό τῆς Εὐρώπης)· βλ. καὶ Τ. Paphadzi, ὁ.π., στή λ. Štrigoáne.

Groápe (πληθ. ὄν. ἐν. groápa) (tu —) = στίς γοῦρνες.

— di la Láku (tu Groápile —) = στίς γοῦρνες στὸ λάκο, βλ. Láku.

Grósi πληθ. (ὄν. ἐν. grósu) (tu Gróšli) = στά χοντρά. Τοποθεσία μὲ πάρα πολλὰ χοντρά ρόμπολα (mänikli). Τὸ μέρος εἶναι κρημνώδες (παλιότοπος)· <λατ. grossus = παχύς, πυκνός.

Gumavéti (la—); Βρίσκεται στὰ σύνορα Σαμαρίνας-Δοτισκοῦ πάνω στὸ δρόμο ποῦ ἐνώνει τὰ δυὸ χωριά.

Gurgúliu Álbu (la Gurgúilo atélu Álbu) = στὸν ἄσπρο στρογγυλὸ βράχο. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 37. Πρβ. γκουρλιόνα = πέτρα μακρόστενη καὶ στρογγυλεμένη (Δρυμὸς Λαγκαδά)· <λατ. gurgulio = γαργαρεῶν, τὸ álbu <λατ. albus —.

Gurgúliu Láiu (la Gurgúilo atélu Láilo) = στὸ μαῦρο στρογγυλὸ βράχο. Πρβ. ἕλλ. λάιος, λαγιαρνί, ἄλβ. laje = μαῦρος.

Γύνä a Lúrlui (la Γύνα —) = στή λυκότρυπα. Σὲ πολλὰ μέρη συναντοῦμε παρόμοια τοπωνύμια ὅπως: Ἐλπότρυπα¹, στ' Ἐλπότρυπις (Καλέντζι Ἐπ.)², Λυκότρυπα³, Ἐρκδότρυπα⁴, Ἐλπότρυπις⁵, Ἐλουπότρυπις (Σταυροσκιάδιον)⁶, Γύνα al Miháli, Γύνα ala Šabáli⁷, Γούβα, κορυφὴ Πίνδου⁸, στ' Γοῦβις (Κορύτιανη Ἐπ.)⁹, Γούβα (Δρυμάδες)¹⁰, στ' Γκούβα (Κωστήτσι Ἐπ.)¹¹, λα Γκούβ' (Ἄρματα)¹². Γιὰ τὴν ἐτυμολογία τῆς λέξης βλ. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὁ.π., σ. 193 καὶ Νικ. Ἄνδριώτη, ὁ.π., στή λ. γούβα. Τὸ luru <λατ. lupus —.

Γύνε πληθ. (ὄν. ἐν. gúnä) (tu Gúne) = στίς τρύπες. Τοποθεσία μὲ πολλές τρύπες ἀπὸ ἄλεπούδες, ἄρκοῦδες, κουνάβια κ.λ. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Ἄρμάτων-Σαμαρίνας.

— di Škúrdžea (tu Gúvile —) = στίς τρύπες τῆς Škurdžea βλ. λ.

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἐπ., ὁ.π., σ. 328.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἐπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 102.

3. Ἰω. Σαρρή, ὁ.π., σ. 147.

4. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 113.

5. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὁ.π., σ. 223.

6. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πρωονίου, «Ἠπειρωτικὴ Ἐστία» 2, σ. 379.

7. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 368.

8. Βίκτωρος Δούσμανη, ὁ.π., σ. 33.

9. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἐπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 185.

10. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πρωονίου, «Ἠπειρωτικὴ Ἐστία» 2, σ. 37.

11. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἐπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 112.

12. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 9(1934) 232.

— dit Muçeli (tu guvile —) = στὶς τρύπες τῆς λούτσας, βλ. Muçeli.

Γιόνι (tu —) = στοῦ γκιώνη. Τοποθεσία ὅπου ἀφθονοῦν τὰ ὀμώνυμα πουλιά. Πρβ. λὰ Γκιώνη (Δίστρατο)¹. Πρβ. ἄλβ. gjon = τὸ πουλι γκιώνης.

Giuldási (la —) = στοῦ Γιολδάση. Ὑπάρχει καὶ σήμερα τέτοιο ἐπάνυμο στὴ Σαμαρίνα.

Γιανάκι (la —) = στοῦ Γιαννάκη. Τόπος ὅπου σκοτώθηκε κάποιος βοσκὸς μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα: <Γιαννάκης. Βλ. καὶ Alóne al Náki al Pála καὶ Groára al Náku.

Γιοῖα (la —) = στοῦ Γιώτα. Μέρος ὅπου εἶχε τὸ γρέκι γιὰ τὰ πρόβατά του ὀμώνυμος βοσκός.

Γιρίκινά (la —) = στὴ γερακίνα. Πρβ. Γερακίνα ἢ στοὶ Γεράκι, τοποθεσία Διστράτου, ὅπου μαζεύονται πολλὰ γεράκια².

Γυμάρᾶ (la —) = στὴ γουμάρα. Εἶναι ἡ κορυφὴ τοῦ βουνοῦ ποῦ δεσπόζει τῆς Σαμαρίνας. Τὸ ὄνομα προφανῶς ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ βουνοῦ. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 37. Πρβ. στ'ς Γομάρις³, λα Γομάρα, ὄρος Διστράτου λόγῳ τῆς ὁμοιότητος αὐτοῦ πρὸς τὸ ὀμώνυμον ζῶον⁴. Πρβ. Ν. Ἀνδριώτης, ὁ.π., γομάρι, μεσν. γομάριν<γομάριον ὑποκοριστικὸ τοῦ ἀρχαίου ἔλλ. γόμος, πρβ. καὶ ἄλβ. gomar, τουρκ. hymar, ἄρβ. hmar. Τὸ γυμάρᾶ<ἔλλ. γομάρα.

Ηάνε (la —) = στοὶ χάνι. Ἔτσι ὀνομάζεται ἡ κεντρικὴ πλατεία τοῦ χωριοῦ. Πρβ. Χάνι⁵, Χάνια⁶<τουρκ. han «ἵπν, caravanseraï».

Ηάιρε al Hadži (la Ηάιρεα —) = στοὶ ἀνάθημα τοῦ Χατζῆ. Εἰκονοστάσι ἀφιερωμένο ἀπὸ κάποιον Χατζῆ στὴ μνήμη ἑνὸς συγγενῆ του ποῦ σκοτώθηκε ἐκεῖ.

Ηιλιμόδε = (στοὶ) Χιλιμόδι. Τὸ μέρος αὐτὸ ποῦ τώρα ἀνήκει στὴ Σαμαρίνα ἦταν κάποτε βουλγαρικὸ χωριὸ (βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., 72, 75, 93, 151): μετὰ ἀπὸ πυρκαϊὰ οἱ κάτοικοι τῆς Σαμαρίνας ἐπιτέθηκαν καὶ τὸ κατέλαβαν. Σήμερα σώζονται μόνο μερικὲς καλύβες (βλ. Kālina...) ποῦ τὶς χρησιμοποιοῦν οἱ Σαμαριναῖοι κτηνοτρόφοι γιὰ τὶς ἀνάγκες τους. Πρβ. Χιλιμόδι (Κορινθία).

Ικοάνα ali Stímarie Máre (la Ικοάνα —) = στοὶ εἰκόνισμα τῆς Μεγάλης Παναγίας. Γίνεται διάκριση μεταξὺ Μεγάλης-Μικρῆς Παναγίας. Ἡ Μικρῆ

1. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ῦ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 231.

2. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ῦ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 229.

3. Σ τ ε φ. Μ π έ τ τ η, Τοπ. Κουρέντων, «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια» 11, σ. 428.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ῦ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934)235.

5. Ν ι κ. Γ. Π α π α δ ο π ο ῦ λ ο υ, ὁ.π., σ. 375.

6. Γ. Ἀ ν α γ ν ω σ τ ο π ο ῦ λ ο υ, ὁ.π., σ. 98.

Παναγιά ἀναφέρεται στοῦ ναοῦ τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ Μεγάλη Παναγιά στοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Πρβ. Ikoana¹, λα Εἰκόνα (Ἐστομηλίτσα, Ἐραματα)². Ikoána(εἰκόνα, τὸ Stímarie(λατ. sancta «ἅγια + María. Γιὰ τὸ mare βλ. Τ. Parahadzi, ὁ.π. καὶ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π.

— ali αγίου-Paraskíní (la Ikoána —) = στοῦ εἰκόνισμα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

Karamíçiu (la Karamíçlo) = τοῦ Καραμήτσιου. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Ἐρμάτων καὶ Σαμαρίνας. Πρβ. καὶ στ' Καραμήτσ(ιου) (Βούρμνια)³·Καραμήτσιος.

Käldärmâ' (la—) = στοῦ πλακόστρωτο. Πλακοστρωμένο τμήμα τοῦ δρόμου Σαμαρίνας-Γρεβενῶν. Παρόμοια τοπωνύμια: Καλδερίμι, ὕψωμα κοντὰ στὰ Φάρσαλα⁴, galderími (Δόλος Πωγωνίου)⁵, Γκαλντερίμι⁶, Γκαλντερίμι⁷·(τουρκ. kaldirim «pavemant».

Kälivā al Hrista al Bražitiku (la Kaliva —) = στὴν καλύβα τοῦ Χριστοῦ Μπραζιτίκου. Πρβ. καὶ τὰ τοπωνύμια: Καλύβια⁸, στὰ Καλύβια (Κορύτιανη Ἦπ.)⁹, καλύβια¹⁰, Καλύβια τ' Ἀναγνώστη (Κωστήτσι Ἦπ.)¹¹, λα Καλύβε (Δίστρατο)¹².

— al Bražitiku di la Láku (la Käliva —) = στὴν καλύβα τοῦ Μπραζιτίκου στοῦ λάκο. (Βλ. καὶ Láku).

— al Kulúçiu al Musturiku (la Kaliva —) = στὴν καλύβα τοῦ Νικολάου Μουσουρίκου·Κυλύçiu(Νικόλαος. Βλ. καὶ Ἁθ. Μπούτορα, Τὰ νεοελληνικά κύρια ὀνόματα, 1912, 79.

— al Mítiri al Déçi (la Käliva —) = στὴν καλύβα τοῦ Δημήτρη Ντέτση.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 368.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικά Χρονικά» 9(1934) 239.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικά Χρονικά» 12 (1937)211.

4. Βίκτηρος Δούσμανη, ὁ.π., σ. 43.

5. Ἁθ. Χ. Παπαχαρίση, ὁ.π., «Ἠπειρωτικὴ Ἔστις» 1, σ. 816.

6. Ἁθ. Χ. Παπαχαρίση, Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν Πωγωνίου, «Ἠπειρωτικά Χρονικά» 8(1933)147.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικά Χρονικά» 9(1934) 231.

8. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἦπ., ὁ.π., σ. 326.

9. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 105.

10. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 97.

11. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 113.

12. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικά Χρονικά» 12 (1937) 207.

ἽΟ Δ. Ντέτσης εἶχε ἐκεῖ τὰ κτήματά του μαζί με τὸν ὄπλαρχηγὸ Τσεκούρα (βλ. Tikúra).

(Kālinā) al Kulúsiu al Hróna (la Kālína —) = στὴν καλύβα τοῦ Νικολάου Χρόνα.

— al Gianáki al Zúki (la Kālína —) = στὴν καλύβα τοῦ Γιαννάκη Ζούκη.

Kāngeále di la Gréko πληθ. (ὄν. ἐν. Kāngéliu) (tu Kāngeálide —) = στὰ καγκέλια τοῦ Γκρέκου (Ἑλληνα), (βλ. καὶ Šóputu di la Gréklo). Εἶναι δρόμος με πολλὰς στροφές. Τὸ ἴδιο τοπωνύμιον σὲ πολλὰ μέρη: Kāngiáli¹, Καγκέλια², Κανγέλι (Δρυμάδες)³, Καγκέλι⁴. ἽΟ Τ. Parahadzi, ὄ.π., cāngéliu <ἀλβ. kangellë, πρβ. la Cangeale (Avdela). ἽΟ Μέρτζιος⁵: «στὰ κάγκιλα: περὶ τῆς λέξεως κάμνει λόγον ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις IV, 190 παράγων αὐτὴν ἐκ τοῦ cancelli, ὁ δὲ Meyer (Neugr. Stud. III, 23) ἐκ τοῦ λατινικοῦ cancellum, ὅπερ τὸ πιθανότερον. ἽΕκ τούτου εἰς ὄλας τὰς λατινογενεῖς γλώσσας ἔχομεν τὴν λέξιν».

Kārsālā dit Girikína (tu Kārsála—)= στὴν καψάλα τῆς γερακίνας, βλ. Girikiná. Σὲ πολλὰ μέρη τὸ ἴδιο τοπωνύμιον: Κάψαλα, Καψάλια⁶, Καψάλα, -ες, σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἀττικῆς⁷, Καψάλα, Καψαλιά⁸, Κάψαλο⁹, Καψάλω (Δρυμάδες)¹⁰, σ' Γκαψάλα (Κωστήτσι ἽΗπ.)¹¹, τὰ Κάψαλα (Χώσσηψη ἽΗπ.)¹², σ' Γκαμψάλα¹³: καψάλα.

Kārāúle al Kundudímu (la Kārāúle —) = στὸ καρραούλι τοῦ Κοντοδημό. ἽΟ Κοντοδημὸς ἦταν ὑλοτόμος. Πρβ. Καραουλὰκ¹⁴, στὸ Καραουλ¹⁵, Καραούλια¹⁶. <τουρκ. qarouul = φύλακας.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὄ.π., σ. 370.

2. Γ. Τ. Κόλια, ὄ.π., σ. 124.

3. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πρωγωνίου, «ἽΠειρωτικὴ ἽΕστία» 2, σ. 37.

4. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Πρωγωνίου, ὄ.π., σ. 147.

5. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὄ.π., σ. 192.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. ἽΗπ., ὄ.π., σ. 326.

7. Π. Α. Φουρική, ὄ.π., σ. 86.

8. Γ. Τ. Κόλια, ὄ.π., σ. 127.

9. Χρίστου ἽΙ. Σούλη, ὄ.π., σ. 30.

10. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβ. Τοπ. Πρωγωνίου, «ἽΠειρ. ἽΕστία» 2, σ. 37

11. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ ἽΗπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 105.

12. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ ἽΗπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 138.

13. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «ἽΗπ. Χρ.» 12(1937)113.

14. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. ἽΗπ., ὄ.π., σ. 329.

15. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «ἽΠειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937) 212.

16. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὄ.π., σ. 98.

Kārvāsārā' (la —) = στο χάνι. Πρβ. Κραβασαράς (Αμφιλοχία). Στὸν Γκραβασαρά ἢ Γκραβασαρά¹ <τουρκ. kervansaray «caravansarai».

Kāšeáre al Mātúšiu (la Kāšeárea —) = στο τυροκομείο (στρούγγα) τοῦ Ματθαίου. kašeáre <λατ. caseria = τοῦ τυροῦ, πρβ. καὶ ἑλλ. κασιάρα «ἡ προκοπή» (Μπόγκας Εὐάγγελος, Τὰ γλωσσικά ἰδιώματα τῆς Ἡπείρου, Ἰωάννινα 1964, Π, 219). Τὸ Μātúšiu ἀντίστοιχο τοῦ ἑλλ. Ματθαῖος, βλ. καὶ Túlia.

— di la Gumárā (la Kāšeárea —) = στο τυροκομείο (στρούγγα) τῆς Γουμάρας, βλ. λ.

— di la Gréklo (la Kāšeárea —) = στο τυροκομείο (στρούγγα) τοῦ Γκρέκου (Ἑλληνα). Βλ. καὶ Šóputu la Gréklo καὶ Kāngeále di la Gréklo.

Kāšeáre di la Groápe (la Kāšeárea —) = στο τυροκομείο (στρούγγα) στὶς γοῦρνες. Βλ. Groápe.

— di la Kétrī Álbe (la Kāšeárea di la Kétrīle ařeále Álbe) = στο τυροκομείο (στρούγγα) στὶς ἄσπρες πέτρες. Βλ. καὶ Kétrī Álbe.

— di la Vúžu (la Kāšeárea di la Vúžlo) = στο τυροκομείο (στρούγγα) τῆς κουφοξυλιᾶς. Βλ. καὶ Báltā di la Vúžu.

— di škúrdžea (la Kāšeárea —) = στο τυροκομείο (στρούγγα) τῆς Škúrdžea. Βλ. λ.

— Vākfeáskā (la Kāšeárea —) = στο βακούφικο τυροκομείο (στρούγγα). Πρβ. στὰ Βακούφικα². - vākfésku-eáska <vakúfe <ἑλλ. βακούφι <τουρκ. vakif «pious foundation».

Kāzā'ni πλθ. (ὄν. ἐν. Kāzáne) (tu —) = στὰ καζάνια. Ἐκεῖ εἶχαν τὰ ἐργαστήριά τους κιβδηλοποιοὶ ποὺ ἔκοβαν νομίσματα γιὰ νὰ πληρώνουν τὸ φόρο στὸν πασά τῶν Ἰωαννίνων. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 150. Σὲ πολλὰ μέρη συναντοῦμε τὸ ἴδιο τοπωνύμιο: Καζάνια³, Καζάνι⁴, στὰ Καζάνια (Σταυροσκιᾶδιον)⁵, Καζάνια ἢ Καζάνια βαθιά⁶, Καζάνια⁷, στοὺ Καζάνι⁸ <τουρκ. kazan «boiler».

1. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 12(1937) 212.

2. Σ τ ε φ. Μ π έ τ τ η, Τοπωνυμικὸν τοῦ χωρίου Βέλτισται Ἰωαννίνων, «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια» 9(1969)213.

3. Χ ρ ί σ τ ο υ Ἰ. Σ ο ὐ λ η, ὁ.π., σ. 230.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. ΝΔ. Ἡπ., ὁ.π., σ. 329.

5. Ἄ θ. Χ. Π α π α χ α ρ ί σ η, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πρωγόνιου, «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια» 2, 280.

6. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 113.

7. Ἄ θ. Χ. Π α π α χ α ρ ί σ η, Τοπ. Πρωγόνιου, ὁ.π., σ. 147.

8. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 12 (1937)205.

Keáptine (tu —) = στὸ λανάρι. Ἡ τοποθεσία ἔχει πυκνοὺς θάμνους ποὺ μοιάζουν μὲ λανάρια (χειροκίνητη μηχανή γιὰ τὸ λανάρισμα τοῦ μαλλινοῦ) <λατ. pecten = χτένι.

Keátrā Aspártā di la Čiúka (la Keátra Aspárta —) = στὴ χαλασμένη πέτρα στὴν Čiúka. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 38. Παρόμοια τοπωνύμια: Keatra¹, Λιθάρι κόκκινο, Πέτρα², λα Κιάτρα Λέφη², Κιάτρα Φοῦρλουῖ, Κιάτρα αλ Τσάπουλουῖ (Δίστρατο)³. Ἡ λ. keatra <λατ. petra—. Aspártu-ā: μετοχὴ ρήματος aspargu <λατ. spargere = διασκεδάννυμι, διαλύω.

— al Búfu ἢ a Búflui (la Keátra — ἢ —) = στὴν πέτρα τοῦ μπουφου. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 38. Ὁ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π. <λατ. bufus, ἀρχ. λατ. bubo = βύας, νυχτερινὸ πουλί σάν τὴν κουκουβάγια. Ὁ Τ. Paphadzi, ὁ.π., πρβ. ἀλβ. buf, ἔλλ. μπουφος.

(Keátra) a T̄arlui ἢ al T̄aru (la Keátra —) = στὴν πέτρα τοῦ τράγου. Ὁ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π., <ἀλβ. tsiar καὶ t̄sar τῶν Γκέκηδων. Πρβ. ἀλβ. çar, çjar, sqar, ἔλλ. τσάπος (Ἀραβαντινός, ὁ.π., 92), «τσάπ, τσάπ» (Κρυστάλλη, Ἄπαντα, II, 15 149. Εὐάγγ. Μπόγκας, ὁ.π., I, 397). Βλ. καὶ Τ. Paphadzi, ὁ.π.

— di la Čiukā (la Keátra —) = στὴν πέτρα τῆς Čiúka βλ. λ.

— Mbroáštā (la Keátra —) = στὴν ὄρθια πέτρα: mbrostu-a <ἀρχ. σλ. prostu κατὰ τὸν Τ. Paphadzi, ὁ.π..

— Mbroáštā di la Gréklo (la Keátra —) = στὴν ὄρθια πέτρα στὸ Γκρέκιο (Ἑλληνα). Βλ. καὶ Σόρπου di la Gréklo.

— al Kostagá (la Keátra —) = στὴν πέτρα τοῦ Κωσταγᾶ. Ἡ πέτρα αὐτὴ βρίσκεται στὰ σύνορα Δοτισκοῦ-Σαμαρίνας <ἔλλ. Κώστας - τουρκ. ağa=lord, master.

— Kundilie (la Keátra —) = στὴν πέτρα-κονδύλι. Κομμάτια αὐτῆς τῆς πέτρας χρησιμοποιοῦσαν τὰ παιδιά γιὰ νὰ γράφουν πάνω σὲ πλάκες. Ἡ ἰδιομορφία τοῦ τοπωνυμίου αὐτοῦ βρίσκεται στὸ ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ οὐσιαστικά ποὺ δὲ συνδέονται μεταξύ τους, ἀλλὰ καὶ τὰ δυὸ μαζί ἀποτελοῦν μιὰ ἔννοια. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἐρμηνεύεται ἴσως ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τῶν ὀμιλητῶν νὰ ἐντάξουν στὴ γλώσσα τους τὴν ἔλλ. λ. «κονδύλι» καὶ νὰ τὴ χρησιμοποιήσουν στὴ δήλωση τοῦ τοπωνυμίου διπλα στὴ βλάχικη λ. ke-átrā.-kundilie <κονδύλι.

— Neágāre (la Keátra —) = στὴ μαύρη πέτρα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 37, 72, 145. negru-neágāre <λατ. nigrum = . Πρβ. ἔλλ. νιάγκρος-

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 370.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΑ. Ἡπ., ὁ.π., σ. 326.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937) 217.

νιάγκρου: ἡ νιάγκρα μούλα (Μπόγκας Ε., δ.π., σ. 265). Οἱ Βλάχοι χρησιμοποιοῦν γιὰ τὸ μαῦρος τὸ láiu = λάγιος, μαῦρος.

— di Žiužiule (la Keátra —) = στὴν πέτρα τῆς Ζουζούλης. Ἡ πέτρα αὐτὴ βρίσκεται ἀκριβῶς στὰ σύνορα Σαμαρίνας-Ζουζούλης.

Kétrí Álbe (la Kétrile aεále Álbe ἢ Álbile) = στὶς ἄσπρες πέτρες. Albu <λατ. albus = λευκός.

— di Škúrdžea (la Kétrile —) = στὶς ἄσπρες πέτρες τῆς Škúrdžea. Βλ. λ.

— (la Doále Kétrí) = στὶς δυὸ πέτρες. Τόπος ὅπου οἱ Σαμαριναῖοι ἀποχαιρετοῦσαν καὶ ὑποδέχονταν τοὺς ξενητεμένους. Κατὰ τὴν παράδοση οἱ πέτρες μεγάλωναν καθὼς ποτίζονταν ἀπὸ τὰ δάκρυα (πέτρες τῶν δακρύων). Βλ. καὶ Wace-Thompson, δ.π., σ. 36.

— (la Doále Ketrí di la Murmínde) = στὶς δυὸ πέτρες τοῦ μνήματος. Γιὰ τὸ Murmínde βλ. λ.

Kínétu (la —) = στὸν πευκώνα. Σὲ πολλὰ μέρη συναντοῦμε τὸ ἴδιο τοπωνύμιο, π.χ. Κίνετ, λόφος Ἐρμάτων¹, τὸ δάσος τῆς «Κινέτας» στὰ Μέγαρο Κνέτα². Ὁ Ἰ. Σαρρῆς, δ.π., σ. 142 τὸ παράγει ἀπὸ τὴν ἄλβ. λ. kēnēṭē-kēneta = τόπος ὑγρὸς καὶ βαλτώδης <λατ. pinetum —.

Kíniku (la —) = στὸ πευκάκι <κίνυ + παραγωγικὴ κατάξηλη -iku (πρβ. fičiór-fičiuřiku), βλ. καὶ G. S. Henrich, Κλητικὲς καὶ γενικὲς σὲ -o ἀπὸ τὰ ἀρσενικά σὲ -os στὰ μεσαιωνικά καὶ νέα ἑλληνικά, Θεσσαλονίκη 1976, 65 κ.έ.

Kínu Sfirlíciu (la Kínlo —) = στὸ στριψτὸ πεῦκο. Ὁ Τ. Papahadzi γιὰ τὴ λ. Sfirlíciu <πρβ. ἄλβ. Fëllis, ἑλλ. φουρλέτσου, σφούρα = στροφή· kínu <λατ. pinus—. Kíni al Miháli (la Kínli —) = στὰ πεῦκα τοῦ Μιχάλη. Πρβ. καὶ Kínlu al Dítša³.

Kírkuri (la —); Τόπος γυμνὸς χωρὶς βλάστηση. Πρβ. καὶ ἑλλ. κριάκουρα, στοὺν Γκριάκουρα, λιβάδι, ράχη Τζουμέρκων (Μελισσοῦργοι Ἦπ.)⁴ Ὁ Κόλιας, δ.π., σ. 132, γράφει: «Κάρκουρα», τόπος πλήρης καρκάρων. Ἡ λέξις κράκουρα ἐσημειεν εἰς Κοκοβίτσαν τόπον βραχῶδη, εἶναι δὲ ἡ κουτσοβλαχικὴ λέξις kreaku-kreakuri = τόπος ἀπόκρημνος-κρημνός. Ὁ Murnu (Rumänische Lehnwörter im Neugriechischen, München 1900) τὴν θεωρεῖ ρουμανικὴν ἐνῶ ὁ Νικολαΐδης σλαβικὴν. Κράκουρα ἀπὸ ἀναγραμματισμόν. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, δ.π., σ. 136, Κριάκουρας ἀπὸ τὴν ἄλβανικὴν gycogre = μικρὰ κοιλάς εἰς τὴν κορυφὴν βουνοῦ μὲ λιβάδι. Εἰς τὴν ἀρχ.

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937) 218.

2. Π. Α. Φουρῖκη, δ.π., σ. 113.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, δ.π., σ. 370.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., δ.π., σ. 104.

ρουμ. grījac = σαυροειδῆς καὶ gurā = χάσμα, ἄρα Κριάκουρας = σταυροειδῆς χάσμα. Ἄλλ' ἀποκλίνω μᾶλλον ὑπὲρ τῆς πρώτης ἐρμηνείας.

Κιύρίστᾶ (la —) ; Εἶναι πλαγιὰ κατὰφυττὴ ἀπὸ ρόμπολα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 45, 50, 71, 130, 146. Μήπως = τόπος τῆς Κυρᾶς; κιύρου<κυρά (πρβ. καὶ τὸ fintinā ali Kirāoā, βλ. λ., τὸ ὅποιο βρίσκεται στὴν πλαγιὰ αὐτῆ).

Κοάστᾶ (la —) = στὴν πλευρὰ<λατ. costa. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 146.

Κρῦττε (la —) = στὸ σταυρό. Σταυρὸς ποὺ χρησιμεύει γιὰ τὸν καθορισμὸ τῶν συνόρων Σαμαρίνας-Χελιμοδιοῦ, Πρβ. Λα Κρούτσε (Δίστρατο, Ἄετομηλίτσα)¹<λατ. crux-cis.

Κυκότι (la —) = στοῦ Κοκότη. Κυριώνυμο· πρβ. ἐπόνυμα Κοκότης, Κόκοτας.

Κυλά al Hadžibira (la Κύλα —) = στὸν πύργο τοῦ Χατζημπύρου. Πρβ. ἑλλ. κουλά, κουλῆς<τουρκ. kule «tower».

Κυρά'ni πληθ. (ὄν. ἐν. kurānā) (la —) = στὶς κουπάνες. Πρβ. Κυρά'ni². Γιὰ τὴν ἐτυμολογία βλ. Τ. Parahadzi, ὁ.π., στή λ.

Κυτῦλί (la Tūlia al Κυτῦλί) = στοῦ Ζήση Κουστούλη. Μῆρος ὅπου ἐζήση τὰ τελευταία του χρόνια καὶ πέθανε ὁ Ζ. Κουστούλης. Τῦλια-ἀντίστοιχο τοῦ ἑλλ. Ζήσης.

Κυζμά' (l' ἁγιο-Κυζμά'lu) = στὸν ἅγιο Κοσμά. Μῆρος ὅπου τὸ 1775 κήρυξε ὁ νεομάρτυρας ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. Σήμερα ὑπάρχει ἐκεῖ ἐκκλησιά στὸ δνομά του³.

Κύτuri dit Γirikina (tu Κύτuri —) = τὰ κούτσουρα στὴ γερακίνα, βλ. λ. Ὑπάρχουν ἐκεῖ ἀπομεινάρια ἀπὸ ρόμπολα. Πρβ. Κούτσουρα⁴, Κούτσουρα (Εὐρυτανία-Γορτυνία)⁵, στὰ Κούτσουρα (Μελισσουργοὶ Ἴηπ.)⁶<κούτσουρο.

Λάκυ (la —) = στὸ λάκκο. Πρβ. καὶ Λάκκος⁷, σ'τς Λάκκ'ς (Κωστήτσι Ἴηπ.)⁸.<λάκκος ἤ<λατ. lacus «λίμνη».

1. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937) 226.

2. Ν ι κ. Γ. Π α π α δ ο π ο ὐ λ ο υ, ὁ.π., σ. 371.

3. Ἀ π ο σ τ. Ε. Β α κ α λ ο π ο ὐ λ ο υ, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 345, ὅπου μνημονεύει γράμματα χαραγμένα σὲ βράχο ποῦ ἀναφέρονται σ' αὐτὸ τὸ γεγονός. Πρβ. ἀκόμα W a c e - T h o m p s o n, ὁ.π., σ. 89.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. ΝΑ. Ἴηπ., ὁ.π., σ. 326.

5. Γ. Τ. Κ ό λ ι α, ὁ.π., σ. 131.

6. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Συμβολὴ Ἴηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 123.

7. Γ. Ἀ ν α γ ν ω σ τ ο π ο ὐ λ ο υ, ὁ.π., σ. 90.

8. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Συμβολὴ Ἴηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 114.

— dit Girikína (la —) = στο λάκκο τῆς γερακίνας, βλ. λ.

— Vínitu (la —) = στο βαθυγάλαζο λάκκο. Γιὰ τὸ vínitu βλ. Fintíni vínite.

Lála (la Tákí al Lála) = στοῦ Τάκη Λάλα. Τοποθεσία ὅπου ὑπάρχει τὸ μνήμα τοῦ Τάκη Λάλα.

Lanárā ali Stímārie Níkā (la Lanára —) = στο λαναριστήριο τῆς Μικρῆς Παναγιάς. Βλ. καὶ Ikoánā ali Stímārie Máre<λανάρα.

Lázina (tu —) = στὴ λάζινα. Εἶναι ἡ πιὸ ζεστὴ περιοχὴ τῆς Σαμαρίνας. Στὴν Ἀετοράχη Ἦπ. Λάζινα «συννοικισμὸς ποῦ πρὶν κατοικηθεῖ πουλιόταν ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἀνατολικά τῶν Λαζάνων σὰν λιβάδι»¹, Λάζινα², στ'ς Λαζ'νιές (Μελισσοῦργοι Ἦπ.)³, Λαζίνια⁴. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 196: Λαζινιές ἀπὸ τὴν σλ. λ. lazina = τμημα ἀγροῦ μὴ ἀρτοποιθῆν ἢ καὶ lasina (σλ.) = εἶδος σταφυλῆς.

Léfkā (la —) = στὴ λεύκα. Πρβ. στ'ς Λεῦκις (Ἀετοράχη, Κουκούλι Ζαγορίου)⁵. Βλ. καὶ Asprólefji.

Lésura (la —); Εἶναι βρύση μέσα στο χωριό. Βλ. καὶ T. Paphadzi, ὁ.π., στὴ λ. Iésu.

Límere (la —) = στο λημέρι<έλλ. λημέρι, πρβ. καὶ ἄλβ. limer.

— di la Gréklo (la Limérea —) = στο λημέρι τοῦ Γκρέκου (Ἑλληνα). Βλ. καὶ Φόρputu di la Gréklo.

Límne dit Láku ἢ Límne ku Ára Vínitā (la Límnea ἢ la Limnea —) = στὴ λίμνη τοῦ λάκκου ἢ στὴ λίμνη μὲ τὸ βαθυγάλαζο νερό. Γιὰ τὴ λέξη Vínitā βλ. Fintíni Vínite, límne<λίμνη.

Lóku Tráptu (la Lóloku ajeó Tráptlo) = στο τραβηγμένο μέρος. Εἶναι τόπος ὅπου συμβαίνουν κατολισθήσεις. Lóku<λατ. locus —, tráptu μετοχὴ τοῦ ρήματος trágu<trahere = ἔλκω, πρβ. καὶ ἔλλ. τραβῶ, ἄλβ. (tër)heq, βλ. καὶ T. Paphadzi, ὁ.π., στὴ λ. trágu.

Lúpu Spindzurátlo (la Lúplo ajeó Spindzurátlo) = στο λυκοκρέμασμα. Κάποιοι λύκος κρεμάστηκε ἐκεῖ καθὼς προσπαθοῦσε νὰ ξεφύγει τὰ σκυλιὰ ποὺ τὸν κυνηγοῦσαν. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., 149, 157, Κρέμασμα (Κωστήτσι Ἦπ.)⁶. Γιὰ τὸ spindzurátu βλ. Ápa Spindzurátā.-lúpu<λατ. lupus. Πρβ. ἀκόμα τὸ τοπωνύμιο Βάλια Λούπλου (Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ 9, 219).

1. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 100.

2. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὁ.π., σ. 233.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 128.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937) 228.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 109.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 114.

Lianúrā (la) = στὴ λιανούρα. Τοποθεσία μὲ πολλὰ μικρὰ δξυές. Πρβ. καὶ Λιανούρα = Δασύλιον Βούρμπιανης ἀπὸ δξυές. Λέγεται καὶ Λιανούρι¹ <λιανούρα (λιανός).

Másu di la Nánā (la Máslo —) = στὸ γρέκι τῆς νάνας. Βλ. Nánā. Πρβ. καὶ doáli másuri² <λατ. mansum «ἄσυλον».

Mānāstīru (la —) = στὸ μοναστήρι. Εἶναι παλιὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ποὺ ἄκμασε τὸ 19 αἰῶνα· μόνασε ἐκεῖ ὁ Ἅγιος Δημήτριος ὁ ἐκ Σαμαρίνης. Λειτουργοῦσε ἐπίσης ἀξιόλογη σχολὴ ζωγράφων <μοναστήρι, μοναστήρι.

Miha (la —) = τοῦ Μιχάλη. Ἐκεῖ σκοτώθηκε ὁ Miha ἀπὸ τὸν συμπατριώτη τοῦ Škráku.

Mirmišáku (la Mirmišáklo); Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 43.

Mníma al Liftéri al Anthúli ši al Mítri al Dimulió (la Mníma —) ἢ (la Liftéri) = στὸ μνήμα τοῦ Λευτέρη Ἀνθούλη καὶ τοῦ Δημήτρη Δημολιοῦ ἢ τοῦ Λευτέρη <μνήμα.

— al Nikulí (la Mníma —) = στὸ μνήμα τοῦ Νικολῆ.

Moára al Hadžibíra (la Moára —) = στὸ νερόμυλο τοῦ Χατζημπύρου <λατ. mola—.

— al Hadžigiáni (la Moára —) = στὸ (νερό)μυλο τοῦ Χατζηγιάννη.

— al Giókā (la Moára —) = στὸ (νερό)μυλο τοῦ Γιόκα.

— ali Stímārie Níkā (la Moára —) = στὸ (νερό)μυλο τῆς Μικρῆς Παναγιᾶς. Niku <μικκός, μικός μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου, βλ. καὶ Ν. Κατσάνη, ὁ.π., 2.6.1.

— al Táki al Mókea (la Moára —) = στὸ (νερό)μυλο τοῦ Τάκη Μόκια.

Moáſe (la Moáſea —) = στὴ γριά. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 37, 44. Πρβ. Βάβω, πέτρα πάνω σὲ λόφο ποὺ μοιάζει μὲ γριά (Ἄετοράχη Ἡπ.)³, στ' Βάβου (Μελισσοῦργοι Ἡπ.)⁴. Πρβ. ἄλβ. moshē = ἡλικία.

— al Giákā (la Moáſea —) = στὴ γριά τοῦ Γιόκα. Πέθανε στὸ μέρος ἐκεῖνο καθὼς κατέβαινε στὰ χειμαδιά.

Mučeli di la Alútu (la Mucéile —) = στὴ λούτσα τοῦ πηλοῦ, βλ. Alútu. Πάρα πολὺ διαδεδομένο τοπωνύμιο. Πρβ. στ' Μουτσιάρα = τοποθεσία μὲ πολλὰς μουτσιάρες (ἀναβρύσεις) ἐδάφους (Βρυσούλα Πρεβέζης)⁵, Μουτσιάρα, Μουτσιάρες⁶, στὴ Μότσιαλη = τοποθεσία ὑδροχαρῆς (ὑπάρχει καὶ εἰς

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937) 230.

2. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 367.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 100.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 119.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 101.

6. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὁ.π., σ. 235.

τὸ χωρίον Μπουλιαράτι τῆς Δρόπολης)¹, στ' Μουτσίλα², Μοτσεάλα, σ' ὄλη τὴν ἐπαρχία Κονίτισης³. Ὁ Μπέττης (Τοπ. Βέλτιστας, ὁ.π., σ. 34-45) γράφει: Μουτσιάλα σλαβ. mučar ἢ močila. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 182-203), «Μουτσίλες» εἶναι ἢ λ. močila (σλαβ.) = τόπος ὑγρός, Μουτσάρα, εἶναι ἢ σλαβ. moča (προφ. μότσια) = τόπος ἐλώδης καὶ močar = ὑγρασία λόγῳ βροχῆς.

— dit Amiré (la Mučéile—) = στὴ λούτσα τῆς βοσκῆς, βλ. Amiré.

Murána (la—) = στὸ Μοράβα. Βουνὸ πάνω ἀπὸ τὴ Σαμαρίνα.

Murmínde (la—) = στὸ μνήμα. Ὑπάρχει ἐκεῖ κάποιος ἀρχαῖος τάφος. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 24, 36, 37, 45, 75. Πρβ. καὶ Murmínti (πληθ. Murmíntzâ)⁴, Μορουμέντο αλ Φλέβο⁵ <λατ. monumentum.

Múzgã (la—) = στὴ λάσπη. Τοποθεσία μὲ μουντὸ χῶμα ποὺ γίνεται γλοιώδης λάσπη. Πρβ. στ' Μούζγκα=τοποθεσία ὅπου ἀφθονεῖ ἢ μούσγκα (λάσπη) Πυρσόγιαννη⁶. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., πρβ. ἀλβ. muzgë<ἀρχ. σλαβ. muzga.

Nápnã (la—) = στὴ νάνα. Μέρος ὅπου φυτρώνει τὸ φυτὸ nápnã ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦν οἱ Σαμαριναῖτες γιὰ νὰ κάνουν πίτες. Πρβ. Νένα = λάχανο βουνοῦ⁷<τουρκ. na'na, nane «mint». Πρβ. καὶ βουλγ. nané.

Nāniče (la—) = στὴ μικρὴ νάνα. Μέρος ὅπου τὸ ἴδιο φυτὸ (νάνα) ὑπάρχει σὲ μικρότερη ποσότητα <nápnã + ὑποκοριστικὴ κατάληξις -iče (κατὰ τὸ vále-válíče βλ. λ.).

Náku (la—) = στὴν καρυδιά. Βρίσκεται στὸ Χιλιομόδι (βλ. Hilimóde). <λατ. nux-nucem, ἀκόμα μπορεῖ <nucus.

— al Paramíha (la Núklo—) = στὴν καρυδιά τοῦ Παπαμίχα.

— al Stéfa (la Núklo—) = στὴν καρυδιά τοῦ Στέφα.

— di la Háne (la núklo—) = στὴν καρυδιά στὸ χάνι (βλ. Háne). Βρίσκεται στὸ χάνι τῆς πλατείας τοῦ χωριοῦ.

Páde a Káilor (la Pádea—) = στὴν πεδιάδα τῶν ἀλόγων. Ἐκεῖ ἀφηναν οἱ κираτζίδες τὰ ἄλογά τους γιὰ νὰ βόσκουν. Πρβ. καὶ Πάδη⁸, στ'ς Πάδις=

1. Ἄ θ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Πωγωνίου, ὁ.π., σ. 145.

2. Κ ω ν. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἑπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 125.

3. Κ ω ν. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτισης, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937) 240.

4. Ν ι κ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 372.

5. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 88.

6. Κ ω ν. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτισης, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937) 241.

7. Κ ω ν. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΑ. Ἑπ., ὁ.π., σ. 325.

8. Βί κ τ ω ρ ο ς Δ ο ῦ σ μ α ν η, ὁ.π., σ. 17-63.

ἐκτάσεις ὄμαλαί (Κορύτιανη Ἴπ.)¹, Πάδες, Παδούλλα², στ' Μπάδ' τ' Λούρ' (Κωστήτσι Ἴπ.)³, στ' Πάδη (Μελισσουργοί Ἴπ.)⁴, στοῦ πάδι, Πάντε Λούγκα (Ἰσιωμα μακρὸν), Πάντε Μάρε (μεγάλο Ἰσιωμα) (Δίστρατο)⁵. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 187, Πάδη, εἶναι ἡ λ. pad = ἔδαφος κατιόν, μικρὰ κατωφέρεια. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., γιὰ τὴν λέξη páde<ἀρχ. σλαβ. padī ἀμφίβολης σημασίας> káilor γεν. πληθ. τοῦ kálu<λατ. caballus = ὁ ἐργάτης καὶ ἀχθοφόρος ἵππος.

(Páde) a Fúrlor (la Pádea—) = στὴν πεδιάδα τῶν κλεφτῶν. Πρβ. στοῦ φούρου (Μελισσουργοί Ἴπ.)⁶, Fântâna a Fúrlor⁷, Κλεφτόβρυσση⁸<λατ. Fur—, πρβ. καὶ ἑλλ. φώρ—.

— a Gîfîlor πληθ. (ὄν. ἐν. Giftu) (la Pádea—) = στὴν πεδιάδα τῶν γύφων. Ἔμειναν κάποτε ἐκεῖ γύφοι.

— Κιτέυ (la Pádea—);

— ali Stîmărie Máre (la Pádea—) = στὴν πεδιάδα τῆς Μεγάλης Παναγιᾶς. Ἐκεῖ χορεύεται κατὰ τὴ γιορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ὁ περίφημος χορὸς Cîiáciu (Τσιάτσιος).

— al Parakîrgia (la Pádea—) = στὴν πεδιάδα τοῦ Παπακύργια.

— Máre di Virtikónja (la Pádea aȝea Márea—) = στὴ μεγάλη πεδιάδα τῆς τραμπάλας. Ὁ Τ. Párahadzi, ὁ.π., γιὰ τὸ Virtikónja καὶ τὸ συνώνυμό του Dřimbábã<;.

— Mzátã (la Pádea aȝea Mzãta) = στὴν ὁμορφὴ πεδιάδα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 36, 146: Ἀγαπητὸ μέρος στοὺς Σαμαριναίους γιὰ κατασκήνωσι. Ἀξίζει τὴν ἐπωνυμία της. Εἶναι ἓνα ὄραϊο μέρος σὲ ἓνα ὄροπέδιο ποῦ διακόπτεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ ρυάκια μὲ ὄραιότατο κρῦο νερό< msa-tu<λατ. musiatu<ἑλλ. μουσιάω, ἤ<λατ. (in) formosiatu.

Paradógrahu (la —) = στὴ ράχη τοῦ παπᾶ<παπάς+ράχη ἀναλογικὰ πρὸς τὸ παπαδοκὸρη.

Pararúliu (la Pararúilo) = στοῦ Παπαπούλιου.

Parazîsi (la—) = στοῦ Παπαζήση. Πρβ. Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 43: «Τὸ νερὸ προέρχεται ἀπὸ τοπικὴ πηγὴ. Εἶναι τὸ καλύτερο καὶ πιὸ κρῦο νερὸ τῆς Σαμαρίνας».

1. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 105.

2. Χρίστου Ἴ. Σούλη, ὁ.π., σ. 237.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 116.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 126.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13(1938) 151.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 128.

7. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 368.

8. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἴπ., ὁ.π., σ. 327.

Pāgīta (la—) = στού Παγίτσα. Και σήμερα ύπάρχει όμόνυμο έπόνυμο στοή Σαμαρίνα. Βλ. και Wace-Thompson, δ.π., σ. 166.

Pālitā (la Pālitā) = στη δαρμένη (:). Πλαγιά άπέναντι από την Ξύκα, βλ. λ. pālitu-ā, μετοχή του ρήματος pālésku = δέρνω.

Péndā (la—) = του Πέντα. Μιά άπό τις πολλές βρύσεις της Σαμαρίνας. Βλ. και Wace-Thompson, δ.π., σ. 43.

Pixāri πληθ. (όν. έν. rixāre) (tu—) = στα πυξάρια <πυξάρι <άρχ. έλλ. πύξος.

Pizúlie πληθ. (όν. έν. rizúliu) (la—) = στα πεζούλια. Φυσική διαμόρφωση του έδάφους σε πεζούλια. Πρβ. Πιζούλια, όνομα έπικλινούς εκτάσεως καλλιεργουμένης, εις πεζούλια δε προς ίσοπέδωσιν διηρημένης. Εις Γορτυνίαν λέγεται και Πεζούλες ('Αρχ. 'Ιστορ. Λεξ.)¹, στα Πιζούλια (Κωστή-τσι 'Ηπ.)² <πεζούλι.

Prióne al Gianáki al Nígzā (la Priónea —) = στο πριόνι του Γιαννάκη Νίκζα. Πρβ. Πριόνια³, στα Πριόνια, τοποθεσία Κερασόβου, όπου ύπήρχαν ύδροπριόνια⁴ <πριόνι.

— al Míha ši al Kóla al Māliṭu (la Priónea—) = στο πριόνι του Μιχάλη και του Νικόλα Μαλίτσου.

— al Nikuláki al Fóle (la Priónea —) = στο πριόνι του Νικολάκη Φώλια.

— al Náṣu ši al Náki al Bití'rna (la Priónea—) = στο πριόνι του Θανάση και του Γιάννη Μπιτίρνα· Νάσου <Νάσος <Θανάσης. Για τὸ Náki βλ. Alóne al Náki al Pālā.

— al Gianáki alu Areákā ši al Mičibunā (la Priónea —) = στο πριόνι του Γιαννάκη 'Αρεάκα και του Μιτσιμπούνα.

— al Šórbī (la Priónea—) = στο πριόνι του Σιόρμπη.

Prúni πληθ. (όν. έν. Prúnu) (la —) = στις κορομηλιές. Πρβ. Pruniklu al Gizári⁵ <λατ. prunus.

Prúnu al Gíota (la Prúnlo—) = στην κορομηλιά του Γιώτσα.

Púnge (la—) = στη γέφυρα. Παλιά ξύλινη γέφυρα στο ποτάμι της Σαμαρίνας. Πρβ. Púnti a Karaktsiúli⁶ <λατ. pons-tis.

— al Papakírγια (la púngea—) = στη γέφυρα του Παπακύργια.

1. Γ. Τ. Κόλια, δ.π., σ. 143.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή 'Ηπ. Τοπ., δ.π., σ. 116.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, δ.π., σ. 373.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτης, «'Ηπειρωτικά Χρονικά» 13(1938) 165.

5. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, δ.π., σ. 373.

6. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, δ.π., σ. 373.

— al Vurlugiáni (la Pungea—) = στή γέφυρα τοῦ Βουρλογιάννη (Τρελλογιάννη).

Putámie di la Mănăstiru (la Putámia—) = στήν ποταμιὰ στό μοναστήρι. Πηγάζει ἀπὸ τὴ Virtikónta (Gréku) βλ. Páde Máre di Virtikóntă και Φόρτου di la Gréklo, περνáει ἀπὸ τὴ Σαμαρίνα, Δίστρατο, Ἄρματα, Κόνιτσα και χύνεται στό Βοϊδομάτι (Ἄωος). Πρβ. Ποταμιá¹, Ποταμιá² <ποταμιá, βλ. και Ν. Κατσάνη, ὁ.π., 2. 1. 116. 3. 5. 8.

Rámu (la Rámlo) = στοῦ Ράμου.

Réndă (la Réndă). Πρβ. και Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 168.

Rustáne (la—). Εἶναι κοίλωμα μὲ μιὰ μόνο πρόσβαση.

Sálte πληθ. (ὄν. ἐν. sálta) (la—) = στις ἰτιές <λατ. salix-cis.

Sămărádzi πληθ. (ὄν. ἐν. sămără) (la—) = στοὺς σαμαράδες. Ὑπῆρχαν ἐκεῖ ὑλοτόμοι ποὺ ἐβγαζαν ξυλεία γιὰ σαμάρια <σαμαράς.

Samarína, βλ. Συμεωνίδη Χαρ., Σαμαρίνα «Μακεδονικά» 7(1966), ὅπου και σχετικὴ βιβλιογραφία, Πρβ. Παληοσαμαρίνα, κτῆμα τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στή Θεσσαλία, ὅπου ξεχειμώνιαζαν τὰ πρόβατα τοῦ Μοναστηριοῦ, Βίκτωρος Δούσμανη, ὁ.π., σ. 49, πρβ. και Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 92.

Skárá (la—) = στή σκάλα. Εἶναι σκαλιστὴ πάνω σὲ βράχο σκάλα. Πρβ. Σκάλα³, Σκάλα⁴, σ'τ'ς Σκάλα (Μελισσουργοί Ἡπ.)⁵, στ' Σκάλα (Χώσσην Ἡπ.)⁶ <σκάλα ἢ <λατ. scala.

Skurdeái (la—); Βλ. και Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 37, 75, και Capidan Th., Aromânii, Dialectul Aromân, București 1932, 515i-eai (<:), ἢ κατάληξη δηλώνει αὐτὸν ποὺ τοῦ ἀρέσει... ποὺ μπορεῖ νά... , π.χ. fiteái = αὐτὸς ποὺ τοῦ ἀρέσει νά συμπεριφέρεται σὰν κορίτσι.

Skutíde di la Kínli al Miháli (tu Skutídea—) = στό σκοτάδι τῶν πεύκων τοῦ Μιχάλη. Τὰ πεῦκα στήν τοποθεσία αὐτὴ εἶναι τόσο πυκνά, ὥστε οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου δὲν μποροῦν νά διαπεράσουν και νά φωτίσουν τὸ μέρος. Πρβ. νε σκοντάντ⁷ <σκοτάδι.

Sfindánu di la Brátu (la Sfindánlo—) = στό σφεντάμι στό ἔλατο. Βλ. και bratu <σφεντάμι, σφένδαμος.

1. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 93.

2. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὁ.π., σ. 238.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἡπ., ὁ.π., σ. 329.

4. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 92.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 127.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 135.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 13(1938)

Sfindánu di la Pizúlie (la Sfindánlo —) = στοῦ σφεντάμι σταῖ πεζούλια.
 Βλ. Pizúlie.

Šilātūrā (la—) = στοῦ σέλωμα. Πρβλ. λα schaλατούρα (στήν ἀλατιέρα), τοποθεσία Διστράτου ὅπου ἀλατίζουν τὰ πρόβατα¹, σ' τ' σ' schilitούρα, ἀτραπὸς καὶ τοποθεσία περὶ αὐτήν. Ἐνάμαλος καὶ γεμάτη χαλκία ἀτραπὸς (Κουκούλι Ζαγορίου)². Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 192, Σιλιτούρα: Σχετίζεται μὲ τὴ ρουμανικὴ silitor-oare = ἀδιάλειπτος, συνεχῆς, ἢ μὲ τὸ silitra = ἄλας καὶ πέτρα νίτρου (κοινῶς Γκιουβερτζελές). Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., silatura <*sellatura<(λατ. *sellare<(sella(;

Sindilíu (la—) = στὴ συντέλεια. Πρβ. Συντέλειον, ὄριον δύο γειτονικῶν χωριῶν³<συντέλεια.

Sinurómate (la tréile Sinurómate) = σταῖ τρία σύνορα. Εἶναι τὰ σύνορα τῶν χωριῶν Δοτσικό, Φιλιππαῖοι, Σαμαρίνα. Ὁ πληθ.<έν. sínyu κατὰ τὸ ἑλλ. γράμμα-γράμματα<σύνορο> tréi<(λατ. tres-tria.

Skilíθre (la—) = σταῖ σκληῖθρα. Ὑπάρχουν ἐκεῖ πολλὰ σκληῖθρα ποὺ οἱ φλοῦδες τους χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὸ βάψιμο μαλλιών. Πρβ. Σκληῖθρα⁴<σκληῖθρο.

Stamúli (la—) = στοῦ Σταμούλη<Σταμούλης, ὑποκοριστικὸ τοῦ Στάμος.

Stána (la—) = στοῦ Στάνα.

Stifáne (la—) = στοῦ στεφάνι. Δακτύλιος διαφορετικοῦ πετρώματος πᾶνω σὲ βράχο. Πρβ. Στεφάνι Ὀλύμπου, στοῦ στιφάνι τ' Βέλι' (Κωστήσι Ἠπ.)⁵, στοῦ Στιφάνι τ' Νάτσ' (Φορτώση Ἠπ.)⁶ στεφάνι.

*Škúrdže (Škúrdžea); Τὸ ὕψωμα αὐτὸ ἔχει γύρω γύρω ὄζυες καὶ πεῦκα ἐνῶ στήν κορυφὴ ὑπάρχει ἓνα κοίλωμα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 149.<

Šóputu al Bulúbasi (la Šóputlo—) = στὴ βρύση τοῦ Μπουλούμπαση. Πρβ. šóputli atsali Márlí⁷. Στοῦ shópoutu σὲ πολλὰ χωριά τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης⁸, στ' Σιόπουτ' (Χώσπη Ἠπ.)⁹, στοῦ shópoutu (Κουκούλι Ζαγορί-

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13(1938) 170.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 110.

3. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 147.

4. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 146.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 117.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 135.

7. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 374.

8. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13(1938) 173.

9. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 139.

ου, Μελισσουργοὶ Ἴηπ.)¹. Ὁ Ν. Πατσέλης (Τοπωνυμικὸν Δελβινακίου, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 15, 1959, 366), Σιόποτο<σερβ. βουλγ. σοπότ = γῆ νεροῦ, ὁ Π. Ἀραβαντινός, ὁ.π., <εἰσοποτόν ἢ σηποτόν = διὰ τὸ ἄνυδρον τῶν μερῶν ὅπου εὐρίσκετο, ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 192. Σιόποτος<σλ. sorot = μικρὰ πῦσις ὕδατος.

— al Dabúra (la Σόρτυλο—) = στὴ βρύση τοῦ Νταμπούρα, βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 44, 70.

— al Dóta (la Σόρτυλο—) = στὴ βρύση τοῦ Ντότα.

— al Džavéla (la Σόρτυλο al—) = στὴ βρύση τοῦ Τζαβέλα.

— al Kitiúnu (la Σόρτυλο la Kitiúnilo) = στὴ βρύση τοῦ Κατούνα.

(Σόρτυλο) al Γανρίλλι (la Σόρτυλο—) = στὴ βρύση τοῦ Γαβριήλ. Ἴσως ἦταν κάποιος καλόγερος τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Ἀρμάτων-Σαμαρίνας.

— al Hadži (la Σόρτυλο—) = στὴ βρύση τοῦ Χατζή.

— al Parakirgía (la Σόρτυλο—) = στὴ βρύση τοῦ Παπακύργια.

— al Sarmanióti (la Σόρτυλο—) = στὴ βρύση τοῦ Σαρμανιώτη Sarmanioti<Samarinioti μὲ ἀναγραμματισμό.

— al Säkiláru (la Σόρτυλο—) = στὴ βρύση τοῦ Σακελλάρη. Λέγεται ὅτι αὐτὴ τὴ βρύση τὴν ἔχτισε κάποιος δάσκαλος Σακελλάρης. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 43.

— alí Stímárie Máre (la Σόρτυλο—) = στὴ βρύση τῆς Μεγάλης Παναγίας. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 40.

— di Kódru (la Σόρτυλο—) = στὴ βρύση τοῦ δρυμοῦ. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 145. Σὲ πολλὰ μέρη συναντοῦμε τὸ τοπωνύμιο αὐτό: στ'ς Κόντρις = λόφος μὲ κοντριά (;) (Καλέντζι Ἴηπ.)², Κόντρες³, Κοντούρα = δασωμένη ραχούλα⁴, Κόντρα = βραχώδης λόφος⁵, Κόντρος⁶, Κόντρες = πέτρες (;)⁷, Κόντρα Ζέζα κατὰ τὸν Σαρρή<άλβ. kodra e zezë, Κοντρεζέζα<άλβ. kodrëzë = λοφίσκος⁸. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., πρβ. άλβ. kodër<λατ.<*quodrum (quadrum «τετράγωνο»).

— di la Gréklo (la Σόρτυλο—) = στὴ βρύση τοῦ Γκρέκου (Ἑλληνα). Ἔνας γκρέκος ποῦ ἦταν ἄρρωστος πέθανε μόλις ἤπιε ἀπὸ τὸ νερὸ τῆς βρύ-

1. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 100, 127.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 102

3. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέτων, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 146.

4. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέτων, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 420.

5. Ἴω. Σαρρή ὁ.π., σ. 132.

6. Στεφ. Μπέττη, Τοπωνυμικὸν Γραμμένων Ἰωαννίνων, «Ἡπειρ. Ἑστία» 8(1959).

7. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Βέλτιστας, ὁ.π., σ. 211.

8. Π. Α. Φουρική, ὁ.π., σ. 115.

σης αὐτῆς. Βλ. καὶ Kängeále di la Gréklo.

— la Gudrumíŋa (la Šóputlo—).

Šuputíku (la Šuputítklo) = στὴ βρυσούλα. Πρβ. Šoputiká¹ <šoputu + παραγ. κατάληξι -iku, βλ. καὶ Kiníku.

— al Mitákā (la šuputítklo—) = στὴ βρυσούλα τοῦ Μιτάκα.

— di la Firi (la Šuputítklo—); Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 43, šóputu dit vale.

Šuputírā (la—) = στὴ βρύση.

Tambúri (la—) = στοὺ Ταμπούρι.

Tābúre (la—) = στοὺ ταμπούρι. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Σμίξης-Σαμαρίνας καὶ ὑπῆρχε προφανῶς ἐκεῖ τουρκικὸ ταμπούρι <ταμπούρι.

Túlia (la—) = στοῦ Τούλια. Ἦταν κάποιος τσομπάνος ποὺ εἶχε τὰ πρόβατά του στὴν περιοχὴ tu lāzinā βλ. λ. Πρβ. λατ. Tulus, ἀντίστοιχο τοῦ Ματθαῖος.

Tumbā (la—) = στὴν τούμπα (μνήμα). Πρβ. Ἄνω-Κάτω Τούμπα Θεσσαλονίκης, Τσοῦμπα-κατσίκι <tumbe <tumba = τύμβος, tzube-a = κάθε ὑψωμα², στ' Ντούμπα³.

— di Škúrdžea (la Tumba—) = στὴν τούμπα τῆς Škúrdžea, βλ. λ.

Túrku (la Túrku) = στὸν Τούρκο. Σκοτώθηκε ἐκεῖ κάποιος Τούρκος πέφτοντας ἀπὸ βράχο.

Θανάσι (l' Ἁγίου-Θανάσι) = στὸν ἅγιο Ἀθανάσιο. Ὑπάρχουν δυὸ ἐκκλησίες τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Ἡ μία στὸ Hilimóde, βλ. λ., καὶ ἡ ἄλλη στὴ Σαμαρίνα.

Ťal Vasili al Ťaknāki (la—) = στὴ Βασίλεινα τοῦ Τσακνάκη. Ὑπάρχει μνήμα γυναίκας ποὺ πέθανε καὶ θάφτηκε ἐκεῖ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κατοχῆς.

Ťára Aróŋe (la Ťára aŋea Aróŋea) = στοὺ κοκκινόχωμα, Πρβ. Φουνταρόσα⁴, λα Τσάρα Róscha = στοὺ κοκκινόχωμα (Δίστρατο)⁵. Ťara <λατ. terra = γῆ < aroŋu <λατ. roseus.

Ťikúra (la—) = στοῦ Τσεκούρα. Ἦταν γνωστὸς ὄπλαρχηγὸς τῆς Σαμαρίνας. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., στὴ λ. Πρβ. στ' Τσικούρα (Ὁξυά)⁶.

1. Νίκ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 374.

2. Π. Α. Φουρίκη, ὁ.π., σ. 166.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13(1938) 182.

4. Χριστοῦ Ἰ. Σούλη, ὁ.π., σ. 244.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13(1938) 184.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13(1938) 184.

Uboáže (la —) ; . Βλ. καὶ Báltā dí la vúzu.

Umbrelā (la —) = στὴν ὀμπρέλλα. Πρβ. Οὐμπρέλλα, ἐλάτη ὀμοιάζουσα πρὸς ὀμπρέλλαν¹ <ἰταλ. ombrella ἢ <ὀμπρέλλα.

Vaθίllaku (tu —) = στὸ βαθύλακκο. Πρβ. Βαθύλακκος² <βαθύλακκος.

Vále kírnā (la Válea —) ; Οἱ παλιοὶ Σαμαριναῖοι διηγοῦνται τὴν παρακάτω ἱστορία γιὰ τὴν κοιλάδα αὐτῆ. Τὴν ὥρα ποὺ κάποιος βοσκὸς ἐψηνε κρέας στὴν κοιλάδα αὐτῆ, ἕνας διάβολος τὸν πλησίασε καὶ ἄρχισε νὰ ψῆνει βατράχια στὴν ἴδια φωτιά. Προσπαθοῦσε νὰ ἐκνευρίσει τὸ βοσκὸ καὶ νὰ τοῦ ἀποσπάσει μιὰ λέξη γιὰ νὰ τοῦ πάρει τὴ φωνή. Ἐνάμεσα στὰ ἄλλα τοῦ ἔλεγε: meá ríkātā, ta nu ríkātā = τὸ δικό μου (κρέας) στάζει (λίπος), τὸ δικό σου δὲ στάζει. Μετὰ ἀπὸ πολλὴ ὥρα ἐξαγριωμένος ὁ τσομπάνος καὶ χωρὶς νὰ πεῖ λέξη, σήκωσε τὴ σούβλα του καὶ χτύπησε τὸ διάβολο στὸ κεφάλι με ἀποτελέσματα νὰ τοῦ κόψει τὸ αὐτί. Πρβ. καὶ Wace-Thompson, ὅ.π., σ. 44, 75, Vale Kārne «snubnose valley». Παρόμοια τοπωνύμια: Βάλεα Vállis, Βάλεα ντι κόρνο³, Βάλε Βλάη, Βάλε Σιάκε = ξηρόλακκος⁴ vale <λατ. vallis, κατὰ τὸν Τ. Parahadzi, ὅ.π., kírnā (ἄρσ. kírnū) <ἀρχ. σλαβ. krunu = ὠτότμητος.

Vále ku Skíni (la Válea —) = στὴν κοιλάδα μετὰ τὰ ἀγκάθια. Πρβ. Ἄγκάθι⁵ <λατ. spinus.

Varcó al Paláska (la Varkólo —) = στὸ βαρκὸ τοῦ Παλάσκα. Τοποθεσία μετὰ πάρα πολλὰς «ἀνάβρες». Πρβ. varcós, στὰ Βαρκά (Καλέντζι Ἡπ.)⁷, στὰ Βαρκά⁸, Βαρκός, -ά, ἔκταση μετὰ βοῦρλα⁹, Λα Βαρκάτζ, Λα Βαρκόλου Νίκλου, Λα Βαρκόλου Μάρλι (Δίστρατο, Ἄρματα)¹⁰, στὰ Βαρκά = ὄνομα χωραφίων ὅπου ἀναβρῆει ὕδωρ¹¹. Ὁ Πατσέλης, ὅ.π., σ. 361 γράφει: «Ὁ Meyer θεωρεῖ τὴν λέξιν ἄλβανικὴν <ἄλβ. vlace, τὸ ἴδιο δὲ τοπωνύμιον συναντᾶται ἀκόμα εἰς Ζαγόρι, Σπήλαιον, Παρνασσίδα». Ὁ Σάρρος, ὅ.π., 193, «Βάρκος: ὁ Γ. Χατζηδάκις καὶ ὁ Γ. Ἀναγνωστόπουλος τὴν παράγουν ἀπὸ τὸ ἑλλ. βα-

1. Γ. Τ. Κόλια, ὅ.π., σ. 140.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 219.

3. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὅ.π., σ. 88.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 239.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΑ. Ἡπ., ὅ.π., σ. 324.

6. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὅ.π., σ. 367.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὅ.π., σ. 102.

8. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέτων, «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια» 10, 143.

9. Γ. Τ. Κόλια, ὅ.π., σ. 114.

10. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 220.

11. Ἀθ. Χ. Παπαχάριση, Τοπ. Παγωνίου, ὅ.π., σ. 147.

ρός». Ὁ Ἀνδριώτης<βαρὺς + -ικός. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 190: «μὴ ἀνευρῶν τὴν λέξιν ταύτην εἰς τὰς βαλκανικὰς γλώσσας, φρονῶ ὅτι ἔχει σχεδὸν μᾶλλον μὲ τὴν ἰταλ. vargo = πόρος, δίοδος».

Vāliče (la —) = στὴ μικρὴ κοιλάδα. Αὐτὴ ἢ κοιλάδα ποῦ διασχίζει τὸ χωριό, ἔχει διαμορφωθεῖ τώρα σὲ ὑπόνομο<vale + παραγ. κατάλ. -iče κατὰ τὸ nāniče βλ. λ.

Vātāmāri (la Vātāmāri) = στοὺς σκοτωμένους. Σκοτώθηκαν ἐκεῖ τρία ἄτομα ἀπὸ τὴ Σαμαρίνα. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., vātāmu<*vatinare (<vatius) ἢ <λατ. *vatimare<λατ. *vatimare<victimare<vates. Ἐτυμολογία σκοτεινὴ.

Vīglā (la —) = στὸ παρατηρητήριον. Πάρα πολὺ διαδεδομένο τοπωνύμιον. Πρβ. σ'τ'ζ Βίλλις¹, Βίγλα² κ.ἄ. Ὁ Α. Π. Φουρίκης, ὁ.π., γράφει: Βίγλα<Vigilia = νυκτερινὴ φυλακὴ<vigle ἢ viglë, vigljë<vile καὶ vila, κατσηβίλα = κακὴ βίγλα.

Vithó (tu —) = στὸ βυθό. Ὑπάρχει ἐκεῖ másu di noátini = γρέκι γιὰ ζυγούρια<βυθός.

Vráka (la —) = στοῦ Βράκα.

Vuloagá (tu —) = στὸ ξέφωτο (:). Πρβ. Βολόγ(γ)ες, ἐκτεταμένους τόπους ἐλαφρὰ ἀνηφορικὸς μὲ πευκα, ὄξυές, βαλανιδιές καὶ πυκνὴ ὀμίχλη³. Ὁ Τ. Parahadzi<ἀρχ. σλαβ. vologa.

Vurtóki πληθ. (ὄν. ἐν. *vurtore ἢ *vurtoru) (tu =) ; . Πρβ. καὶ Βουρτόπια (Ἀετοράχη Ἦπ.)⁴, στ' Βουρτόπα⁵, στ'τ'ς Βουρτόπις⁶, Βουρτόπι, Βουρτόπια = κοῖλα καὶ χλοεραὶ τοποθεσίαι εἰς τὸ βουνόν⁷, στὰ Βουρτόπια (Κάτω Μερόπη)⁸, στὰ Βουρτόπα, Βουρτοποπούλα⁹, στοῦ Βουρτόπ' (Μελισσουργοὶ Ἦπ.)¹⁰. Ὁ Σούλης, ὁ.π., Βορτάπε (Βουρτόπ', Βουρτόπους, Βουρτόπια) κατὰ τὸν Burleanu εἶναι λέξις βλαχικὴ. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., 184 γράφει: «Βορτάπες καὶ Βιρτόπες, εἶναι αἱ ἀρχαῖαι λέξεις vitor, vartop = φάραγξ, χαράδρα, ἄντρον, καταφύγιον< vartpa (παλαιο-σλαβικὴ) σημαίνει σπήλαιον, καὶ vitorpa = ἀπορρώξ. Ὑπάρχει καὶ ἑτέρα συνώνυμος (σλ.) vrt, vrtas = κήπος».

1. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 105.

2. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Γραμμένων, ὁ.π., σ. 180.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 367.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 100.

5. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέντων, «Ἠπειρωτικὴ Ἔστια» 10, 149.

6. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέντων, «Ἠπειρωτικὴ Ἔστια» 10, 423.

7. Δημ. Μ. Δάρρου, ὁ.π., σ. 193.

8. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πωγωνίου, «Ἠπειρωτικὴ Ἔστια» 2, 39.

9. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Βέλτσιστας, ὁ.π., σ. 212.

10. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 119.

Zéke (la Zékea)= στοῦ Ζέκια. Κεντρικὴ βρύση τῆς Σαμαρίνας. Πρβ. Ζέκος¹.

Zikiri (la —)=στοῦ Ζικίρη. Εἶχον ἐκεῖ φυλάκιο οἱ Ἀρβανίτες. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Φούρκας-Σαμαρίνας.

Zmíxómate πληθ. (ὄν. ἐν. zmíxuma) (tu —)= στὰ σμιξίματα. Συναντιοῦνται ἐκεῖ τρία ρεύματα: α) ἀπὸ τὸ Murmínde (βλ. λ.), β) ἀπὸ τὸ Skur-deáí (βλ. λ.) καὶ γ) ἀπὸ τὴ Γirikínā (βλ. λ.). Πρβ. καὶ τὸ διπλανὸ χωριὸ Σμίξη, καθὼς καὶ σ' Σμίξ², Ζμίξ (ῆ)= τὸ σημεῖο συμβολῆς δύο ποταμῶν³, σ' τ'ς Σμίξη (Κωστήτσι Ἴπ.)⁴, στ' Σμίξ⁵.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΝΤΙΝΑΣ

1. Σ τ ε φ. Μ π έ τ τ η, Τοπ. Κουρέντων, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 147.

2. Σ τ ε φ. Μ π έ τ τ η, Τοπ. Κουρέντων, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 424.

3. Γ. Τ. Κ ό λ ι α, ὀ.π., σ. 123.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ύ λ ο υ, Συμβολὴ Ἴπ. Τοπ., ὀ.π., σ. 117.

5. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ύ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 13(1938)

SUMMARY

Konstantinos D. Dinas, The place names of Samarina (Grevena).

This article concerns a collection of place names from a mountainous arumanian-speaking village of Grevena called Samarina. First a brief historical introduction is given, then a general commentary on these place names and finally some deductions. The commentary is about the prepositions that precede the place names, their structure, the origin of the words used to make them and the morphological changes of greek and latin words contributing to their creation. The article ends by the citation of the place names collected by the author's personal contact to the villagers.